

STORTINGET

Innst. 343 L

(2017–2018)

Innstilling til Stortinget
fra arbeids- og sosialkomiteen

Prop. 61 L (2017–2018)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Proposisjonens hovedinnhold

I proposisjonen fremmes forslag til endringer i:

- lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse,
- lov 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv.,
- lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser,
- lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere,
- lov 6. mai 1966 om pensjonsordning for Stortingets ombudsmann for forvaltningen,
- lov 21. mai 1982 nr. 25 om tillegg til lov 28. juli 1949 om Statens pensjonskasse,
- lov 21. august 1998 nr. 65 om pensjonsordning for ballettdansere, sangsolister og korsangere ved Den Norske Opera & Ballett,
- lov 16. desember 2011 nr. 60 om pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer.

Forslagene omfatter regler for samordning av offentlig tjenestepensjon med alderspensjon fra folketrygden etter de nye opptjeningsreglene, samt regler for hvordan tjenestepensjonen skal levealdersjusteres i disse tilfellene.

Forslagene gjelder delvis for årskullene 1954–1962, som får alderspensjon fra folketrygden etter både nye og gamle opptjeningsregler.

For årskull fra og med 1963-kullet gjelder forslagene fullt ut for all opptjening av tjenestepensjon i dagens bruttoordning. Som følge av avtalen om tjenestepensjon for ansatte i offentlig sektor av 3. mars 2018 vil imidlertid disse årskullene fra 2020 tjene opp tjenestepensjon i en ny nettoordning, som ikke skal samordnes.

Et forslag om tilpasninger av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjon til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler ble sendt på høring 21. september 2017 med frist 20. desember 2017. I alt 27 instanser og fem privatpersoner har avgitt realitetsuttalelser. LO Kommune, LO Stat, Unio, YS og Akademikerne leverte en felles høringsuttalelse. Det vises til proposisjonens kapittel 4.3, der det gjøres greie for det generelle inntrykket fra høringen.

Det vises til proposisjonens kapittel 2, der bakgrunn for lovforslagene er nærmere redegjort for, herunder:

- Tilpasninger i offentlig tjenestepensjon fra 2011.
- Avtale om tjenestepensjon for ansatte i offentlig sektor.
- Samordning med ny alderspensjon fra folketrygden.

I proposisjonens kapittel 3 er det gjort greie for gjeldende rett, herunder:

- Levealdersjustering av brutto tjenestepensjon.

- Samordning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning med gammel alderspensjon fra folketrygden.
- Individuell garanti.

Det vises til proposisjonens kapittel 11, der merknader til de enkelte bestemmelsene i lovforslaget er nærmere redegjort for.

Under de enkelte kapitlene i proposisjonen er det nærmere redegjort for gjeldene rett, departementets høringsnotat samt høringsinstansenes syn.

1.2 Levealdersjustering av brutto tjenestepensjon som skal samordnes med alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler og omlegging til justeringstall

1.2.1 Sammen drag

Brutto tjenestepensjon fra de offentlige tjenestepensjonsordningene skal levealdersjusteres fra fylte 67 år. Den må levealdersjusteres på samme måte som den alderspensjonen fra folketrygden som tjenestepensjonen skal samordnes med. Det foreslås at dette gjøres ved at brutto tjenestepensjon som skal samordnes med alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler, divideres på et tall som tilsvare folketrygdens delingsstall dividert på 13,42. Det foreslås dessuten å videreføre prinsippet om at det skal være mulig å kompensere for levealdersjusteringen ved å stå i stilling frem til det tidspunktet da brutto tjenestepensjon etter levealdersjustering er lik brutto tjenestepensjon før levealdersjustering.

1.2.2 Departementets vurdering og forslag

1.2.2.1 INNLEDNING

Det foreslås nye regler for levealdersjustering og samordning av ny alderspensjon fra folketrygden for årskullene født fra og med 1963-kullet og for overgangskullene 1954–1962. Forslag til levealdersjustering for yngre årskull følger opp avtalen i tariffoppgjøret i 2009.

Omtrent 1/3 av alle arbeidstakere i Norge er omfattet av en offentlig tjenestepensjonsordning.

1.2.2.2 OVERGANG TIL BRUK AV JUSTERINGSTALL

Levealdersjusteringen i folketrygden sikrer at folketrygdens utgifter til alderspensjon blir om lag upåvirket av endringer i levealderen.

Det er gitt ulike regler for levealdersjustering av pensjon opptjent etter gamle opptjeningsregler og pensjon opptjent etter nye opptjeningsregler. Ny alderspensjon skal levealdersjusteres med delingsstall basert på endring i forventet levealder. Gammel alderspensjon skal levealdersjusteres med forholdstall, som gir en mil-

dere levealdersjustering enn det utviklingen i forventet levealder skulle tilsi.

Det foreslås at levealdersjustering av offentlig tjenestepensjon for yngre årskull gjennomføres ved innføring av justeringstall. Dette innebærer at brutto tjenestepensjon levealdersjusteres på samme måte som alderspensjonen fra folketrygden.

1.2.2.3 NEDRE GRENSE FOR JUSTERINGSTALL

Det foreslås at brutto tjenestepensjon ved arbeid etter 67 år kan øke til man har kompensert for effekten av levealdersjusteringen. Det vil si at det – som etter gjeldende regler – settes en nedre grense på justeringstallet på 1,000. Dersom man står i stilling ut over den alderen da justeringstallet når 1,000, vil ikke bruttopensjonen øke ytterligere. Folketrygdens alderspensjon vil imidlertid fortsette å øke jo lenger man står i arbeid, hvilket i en bruttomodell i hovedsak vil bidra til å øke samordningsfradraget. Samlet pensjon vil derfor i liten grad øke etter å ha kompensert for levealdersjusteringen. Pensjonen kan imidlertid øke ved fortsatt arbeid, dersom pensjonsgrunnlaget blir høyere eller tjenestetiden øker.

Det vises til pensjonsavtalen av 3. mars 2018, der det er enighet om justeringer i regelverket for å gi bedre pensjonsuttelling for dem som står i arbeid etter 67 år. Dette innebærer at personer født i årene 1954–1962, som skal få brutto alderspensjon delvis samordnet med gammel alderspensjon og ny alderspensjon fra folketrygden, vil få noe bedre uttelling når de kompenserer for levealdersjusteringen.

Det vises for øvrig til at dagens bruttoordning gir et løfte om en samlet ytelse fra folketrygden og fra tjenestepensjonsordningen på 66 pst. ved full opptjeningsstid. Dersom det ikke skulle innføres en nedre grense på justeringstallet på 1,000, for den delen av brutto tjenestepensjon som skal samordnes med ny alderspensjon fra folketrygden, ville samlet pensjon kunne bli langt høyere enn 66 pst. av pensjonsgrunnlaget før samordningsfordeler. Det foreslås derfor at man ved arbeid etter 67 år kan øke brutto tjenestepensjon til man har kompensert for effekten av levealdersjusteringen, men ikke ut over dette.

1.2.2.4 SÆRALDERSGRENSER

Det er ikke grunnlag for å foreslå en særskilt behandling av personer med særaldersgrense, som i utgangspunktet har en gunstigere tjenestepensjon enn andre. Det vises til forslag til endringer i lov om Statens pensjonskasse § 24 andre ledd. For øvrig vil årskullene født i 1954–1958 som omfattes av forslagene, ha en individuell garanti som sikrer en samlet pensjon etter levealdersjustering og samordning ved 67 år på 66 pst. ved full opptjeningsstid. Det innebærer at også pensjonister med særaldersgrense i de aktuelle årskullene er garantert å beholde samme pensjonsnivå etter levealdersjus-

teringen som før 67 år, men da altså knyttet opp mot årskull og ikke mot særaldersgrensen.

1.2.3 De enkelte lovendringene

1.2.3.1 INNLEDNING

Det foreslås endringer i de lovfestede offentlige tjenstepensjonsordningene i tråd med forslagene i proposisjonen. Det legges til grunn at hovedtrekkene i endringene i de lovfestede ordningene som foreslås, også gis virkning for de øvrige offentlige tjenstepensjonsordningene.

1.2.3.2 LOV OM STATENS PENSJONSKASSE

Statens pensjonskasse er regulert i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse.

Bestemmelser om levealdersjustering av alderspensjon ble tatt inn i § 24 i loven med virkning fra 1. januar 2011.

Det foreslås at levealdersjusteringen heretter skal gjennomføres ved hjelp av justeringstall. Bestemmelsen foreslås omformulert som følge av dette. Justeringstallet fastsettes på ulike måter, avhengig av årskull, se første ledd.

For årskull til og med 1953-kullet foreslås det at justeringstallet settes lik forholdstallet, jf. forslaget til første ledd bokstav a.

For årskull fra og med 1963-kullet foreslås det at justeringstallet settes lik delingstallet dividert med 13,42, jf. forslaget til første ledd bokstav b.

For overgangskullene 1954–1962 benyttes justeringstall både etter bokstav a og b, jf. forslaget til første ledd bokstav c.

Bestemmelsen i någjeldende § 24 fjerde ledd om at det ikke skal benyttes lavere forholdstall enn 1,000, foreslås videreført i tredje ledd, men med en tilpasning for personer født i årene 1954–1962.

I dagens bestemmelse går det videre frem at «... pensjonen ved full tjenestetid ikke blir høyere enn 66 prosent av pensjonsgrunnlaget». I lovforslaget i høringsnotatet var denne presiseringen falt ut. Bestemmelsen er for øvrig omformulert som følge av innføringen av begrepet justeringstall.

Det vises til lovforslaget, lov om Statens pensjonskasse § 24.

1.2.3.3 LOV OM PENSJONSORDNING FOR APOTEKVIKRSOMHET MV.

Pensjonsordningen for apotekvirksomhet er regulert i lov 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. Regelverket er i store trekk sammenfallende med reglene i lov om Statens pensjonskasse.

Bestemmelser om levealdersjustering ble inntatt i loven § 8 a med virkning fra 1. januar 2011.

Det foreslås at tilsvarende bestemmelser som er foreslått for Statens pensjonskasse, tas inn i lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv.

Det vises til lovforslaget, lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. § 8 a.

1.2.3.4 LOV OM PENSJONSORDNING FOR SYKEPLEIERE

Pensjonsordningen for sykepleiere er regulert i lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere. Regelverket er i store trekk sammenfallende med reglene i lov om Statens pensjonskasse.

Bestemmelser om levealdersjustering ble inntatt i loven § 10 a med virkning fra 1. januar 2011.

Det foreslås at tilsvarende bestemmelser som er foreslått for Statens pensjonskasse, tas inn i lov om pensjonsordning for sykepleiere.

Det vises til lovforslaget, lov om pensjonsordning for sykepleiere § 10 a.

1.2.3.5 LOV OM PENSJONSORDNING FOR STORTINGETS OMBUDSMANN FOR FORVALTNINGEN

Pensjonsordning for Stortingets ombudsmann for forvaltningen er regulert i lov 6. mai 1966.

Ifølge loven § 2 fjerde ledd skal alderspensjon levealdersjusteres etter bestemmelsene i lov om Statens pensjonskasse § 24. Det foreslås at endringene i bestemmelsene om levealdersjustering som er foreslått i lov om Statens pensjonskasse, også gis virkning for denne loven ved at henvisningen i § 2 fjerde ledd endres.

1.2.3.6 LOV OM TILLEGG TIL LOV 28. JULI 1949 OM STATENS PENSJONSKASSE

Lov 21. mai 1982 nr. 25 om tillegg til lov 28. juli 1949 om Statens pensjonskasse omfatter dem som er utnevnt som medlemmer av Høyesterett før 1. januar 2011. De som utnevnes i 2011 og senere, omfattes av den ordinære pensjonsordningen i Statens pensjonskasse.

De lovendringene som er gjort gjeldende i lov om Statens pensjonskasse med hensyn til levealdersjustering, jf. endringslov 25. juni 2010 nr. 29, vil også omfatte høyesterettsdommere som omfattes av tilleggsloven. Ved lov 17. desember 2010 nr. 78 ble imidlertid reglene for levealdersjustering og den individuelle garantien tilpasset at pensjonsprosenten i pensjonsordningen for høyesterettsdommere avviker fra pensjonsprosenten i lov om Statens pensjonskasse.

Det foreslås at endringene i bestemmelsene om levealdersjustering som er foreslått i lov om Statens pensjonskasse, også gis virkning for denne loven ved at henvisningen endres.

Det vises til lovforslaget, § 3 andre ledd.

1.2.3.7 LOV OM PENSJONSORDNING FOR STORTINGSREPRESENTANTER OG REGJERINGSMEDLEMMER

Pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer er regulert i lov 16. desember 2011 nr. 60 om pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer.

Det foreslås at endringene i bestemmelsene om levealdersjustering som er foreslått i lov om Statens pensjonskasse, også gis virkning for alderspensjon etter kapitlene 3 og 4 i denne loven, ved at henvisningen i § 3-6 andre ledd første punktum og § 4-6 andre ledd første punktum endres.

1.3 Samordning med folketrygdens alderspensjon opptjent etter nye regler og avtalefestet pensjon i privat sektor

1.3.1 Sammenheng

Samordningsloven omfatter fire hovedgrupper pensjonsordninger og trygder:

- folketrygden,
- personskadetrygdene (pensjon etter særlovgivningen om yrkesskadetrygd og krigspensjonering),
- de offentlige tjenestepensjonsordningene,
- ordninger som yter avtalefestet pensjon.

Samordningsloven regulerer hvor mye samlet pensjon en person kan få samtidig fra to eller flere av de nevnte pensjons- og trygdeordningene. Ytelsene fra folketrygden gis uten reduksjon når en person samtidig mottar ytelser fra andre pensjons- og trygdeordninger som går inn under samordningsloven. Samordningsloven har i dag særlig praktisk betydning når en person har rett til pensjon fra folketrygden og en av de offentlige tjenestepensjonsordningene. Det er pensjonen fra tjenestepensjonsordningen som da skal reduseres.

Det foreslås nye regler for samordning av alderspensjon fra tjenestepensjonsordningene med alderspensjon fra folketrygden, for årskull fra og med 1963-kullet, som får alderspensjon fra folketrygden fullt ut etter de nye opptjeningsreglene i folketrygden. Ettersom slik alderspensjon tjenes opp i form av en beholdning (pensjonsbeholdning og garantipensjonsbeholdning) med et eventuelt tillegg for garanti for opptjente rettigheter, foreslås det at samordningen tilpasses dette, og at samordningen skal skje via en samordningsbeholdning. Forslaget innebærer en videreføring av prinsippet om at offentlig tjenestepensjon skal samordnes tidligst fra fylte 67 år, og som om alderspensjonen fra folketrygden og alderspensjonen fra tjenestepensjonsordningen ble tatt ut samtidig. Det foreslås at 2 pst. av beholdningene i folketrygden holdes utenfor samordningen. I tillegg gis, etter samordning, et kronebeløp på 2,5 ganger folketrygdens grunnbeløp (G) for dem som har full tje-

nestetid. Kronebeløpet divideres med folketrygdens delingstall på uttakstidspunktet.

1.3.2 Departementets vurdering og forslag

1.3.2.1 INNLEDNING

Gjeldende samordningsregelverk for eldre årskull har bestemmelser om hvordan samordningsfradraget skal fastsettes når tjenestepensjonen og folketrygden tas ut fra samme tidspunkt, og hvordan det skal fastsettes når pensjonene tas ut på ulike tidspunkt. Det er også gitt regler for hvordan samordningen skal skje når det ikke er opptjent full tjenestepensjon. Gjeldende regler for hvordan uttakstidspunkt og tjenestetid skal påvirke samordningen, videreføres i det fremlagte forslaget. Deler av alderspensjonen fra folketrygden skal fortsatt holdes utenfor samordningen, og det foreslås hvordan disse samordningsfrie delene skal utformes. De delene av folketrygden som holdes utenfor samordningen, omtales ofte som samordningsfordeler.

Det foreslås at det skal fastsettes en samordningsbeholdning som danner grunnlaget for beregning av samordningsfradraget, og at samordningsbeholdningen skal divideres med folketrygdens delingstall.

Det foreslås videre at prinsippet om at samordningen skal foretas som om tjenestepensjonen og alderspensjonen fra folketrygden blir tatt ut samtidig, videreføres.

I tillegg foreslås det å videreføre samordningsfordeler, samt hvordan de samordningsfrie delene av alderspensjonen fra folketrygden skal utformes.

Det redegjøres i proposisjonen også for hvordan samordningsfradraget skal fastsettes når det ikke er opptjent full tjenestepensjon.

Det vises til proposisjonens kapittel 6.4.6, hvor departementets vurderinger og forslag med hensyn til samordning med avtalefestet pensjon i privat sektor blir redegjort for.

1.3.2.2 SAMORDNINGSBEHOLDNING

Prinsippene som gjelder i dagens samordningsregler, bør videreføres. Det innebærer at det ikke settes noen nedre grense for delingstallene som benyttes i samordningsfradraget. Det er imidlertid nedfelt i avtalen om tjenestepensjon for ansatte i offentlig sektor, inngått 3. mars 2018, at reglene for levealdersjustering av bruttopensjon som skal samordnes med gammel folketrygd, skal endres, slik at bruttopensjonen kan bli høyere enn 66 pst. Dette innebærer at personer født i årene 1954–1962, som skal få brutto tjenestepensjon samordnet delvis med gammel og delvis med ny alderspensjon fra folketrygden, vil få noe bedre uttelling når de kompenseres for levealdersjusteringen.

Det foreslås at det skal fastsettes en samordningsbeholdning som danner grunnlaget for beregning av sam-

ordningsfradraget, og at samordningsbeholdningen skal divideres med folketrygdens delingstall.

Det vises forslag til utforming av ny § 24 a i samordningsloven.

1.3.2.3 VIDEREFØRING AV PRINSIPPET OM SAMTIDIG UTTAK AV TJENESTEPENSJON OG ALDERSPENSJON FRA FOLKETRYGDEN

Dagens bruttoordning gir et løfte om en samlet ytelse fra folketrygden og fra tjenestepensjonsordningen på 66 pst. ved full opptjeningsstid. Dersom opptjening av alderspensjon fra folketrygden etter fylte 67 år skulle holdes utenfor samordningen for personer som fortsetter i offentlig stilling, ville samlet pensjon overstige 66 pst. av pensjonsgrunnlaget tillagt verdien av samordningsfordelene. Prinsippet om samtidig uttak i samordningen innebærer at bruttogarantien er den samme for alle, uavhengig av hvor lenge de fortsetter i offentlig stilling. Bruttogarantien bør ligge fast.

Det foreslås derfor at prinsippet i gjeldende regler om at offentlig tjenestepensjon skal samordnes som om folketrygden og tjenestepensjonen ble tatt ut samtidig, også skal gjelde for samordning med alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler.

Det foreslås at når tjenestepensjon og alderspensjonen fra folketrygden tas ut samtidig ved 67 år eller senere, skal beholdningene i folketrygden på uttakstidspunktet legges til grunn for samordningen.

Er alderspensjonen fra folketrygden gradert, foreslås det at det likevel skal legges til grunn en ugradert ytelse i beregningen av beholdningene og samordningsfradraget. Ved uttak av delvis tjenestepensjon skal samordningsfradraget etter forslaget settes ned forholdsmessig etter hvor stor del av tjenestepensjonen som er tatt ut.

Når den resterende delen av tjenestepensjonen tas ut, foreslås det at det på samme måte skal foretas en ny samordning av denne delen av pensjonen. Også ved uttak av delvis tjenestepensjon skal det etter forslaget samordnes som om folketrygden og tjenestepensjonen tas ut samtidig.

Det foreslås videre at når alderspensjonen fra folketrygden tas ut før tjenestepensjonen, skal beholdningene som pensjonisten ville ha tjent opp i folketrygden dersom pensjonene hadde vært tatt ut samtidig, legges til grunn for samordningen. All opptjening i folketrygden frem til tidspunktet for uttak av tjenestepensjon skal inngå i de beregnede beholdningene, og delingstallet som gjelder på samordningstidspunktet, skal benyttes for å beregne samordningsfradraget.

Videre foreslås det at ved uttak av delvis tjenestepensjon skal samordningen skje som om folketrygden og tjenestepensjonen ble tatt ut samtidig. Det foreslås at i slike tilfeller skal samordningsfradraget, på samme

måte som i dag, settes ned forholdsmessig etter hvor stor del av tjenestepensjonen som er tatt ut.

Det vises til forslag til utforming av ny § 24 a i samordningsloven.

1.3.2.4 SAMORDNINGSFORDELER

1.3.2.4.1 Videreføring av samordningsfordeler

Det foreslås å videreføre samordningsfrie deler i ny alderspensjon.

1.3.2.4.2 Samordningsfritt kronebeløp

Det er nedfelt i avtalen om tjenestepensjon for ansatte i offentlig sektor, inngått 3. mars 2018, at kronetillegget på 2,5 G skal gis som et tillegg til tjenestepensjonen i stedet for som et fratrekk i samordningen.

Det vises til at med en samordningsfordel som er uavhengig av pensjonsgrunnlaget, vil, som i dag, personer med lave og moderate pensjonsgrunnlag få høyere kompensasjonsgrader enn personer med høye pensjonsgrunnlag. Dette forsterkes gjennom at et slikt kronebeløp, i tråd med avtalen av 3. mars 2018, omgjøres fra en samordningsfri del av opptjeningen i folketrygden til et tillegg i pensjonen etter samordning.

Det foreslås at det faste kronebeløpet gis som et tillegg etter samordning, tilsvarende 2,5 G før levealdersjustering og tjenestetidsavkortning.

Det vises til forslag til utforming av ny § 24 a i samordningsloven.

1.3.2.4.3 Samordningsfri andel av opptjent alderspensjon fra folketrygden

Dagens fiktivfordelsregel er lite treffsikker, og den bør derfor ikke videreføres.

Det er klart definert hvilke typer inntekter som skulle føre til samordningsfordeler. Folketrygdens nye opptjeningsregler gir bare uttelling for inntekt opp til 7,1 G. Inntekter ut over det som inngår i pensjonsgrunnlaget i tjenestepensjonsordningen og som regnes som pensjongivende inntekt etter folketrygdloven § 3-15, jf. skatteloven § 12-2, innebærer derfor ikke nødvendigvis høyere opptjening av inntektpensjon i folketrygden.

I utformingen av de fremlagte forslagene er det lagt vekt på at reglene skal være så enkle som mulig, men fortsatt sikre gode pensjonsnivåer for offentlig ansatte. Regler som på en treffsikker måte sikrer at samordningsfradrag for alderspensjon fra folketrygden tar hensyn til forskjeller i hvilke inntekter som gir opptjening i folketrygden og i tjenestepensjonsordningen, vil nødvendigvis komplisere samordningsregelverket betraktelig.

Det foreslås på denne bakgrunn at samordningsfradraget for folketrygden bør knyttes til beholdningene som ligger til grunn for utmåling av alderspensjon fra folketrygden, og at en andel av beholdningene skal holdes utenfor samordning. Det bør også være en samord-

ningsfri andel av et eventuelt garantitillegg, omregnet til beholdning, etter folketrygdloven § 20-20.

Statens pensjonskasse har tidligere anslått at en proSENTSATS på 2 pst., i tillegg til et kronebeløp på 2,5 G, vil løfte gjennomsnittlig kompensasjonsgrad for stats- og skoleansatte med full tjenestetid videre opp til om lag 71 pst. For brede grupper i Kommunal Landspensjonskasse er det anslått at en proSENTSATS på 2 pst. i tillegg til et kronebeløp på 2,5 G vil løfte gjennomsnittlig kompensasjonsgrad for dem med full opptjening til om lag 70,5 pst.

Det foreslås derfor at samordningsfordelen skal utgjøre 2 pst. av beholdningene.

Det vises til forslag til utforming av ny § 24 a i samordningsloven.

1.3.2.4.4 *Samordningsfordel knyttet til redusert stillingsandel*

I dagens samordningsregelverk justeres fradraget for grunnpensjonen også for stillingsandelen (gjennomsnittlig deltidsproSENT).

Forslaget om et samordningsfritt kronebeløp på 2,5 G vil ha størst relativ betydning for personer med lavt pensjonsgrunnlag. Personer med lave pensjonsgrunnlag, for eksempel på grunn av deltidsarbeid, vil få gunstige samordningsregler enn personer med høyere inntekt med forslaget.

Det legges til grunn at personer med likt pensjonsgrunnlag bør få lik pensjon, og det foreslås derfor at dagens deltidsfordel ikke videreføres i sin nåværende form i de nye samordningsreglene.

1.3.2.5 SAMORDNINGSFRADRAK NÅR DET IKKE ER OPPTJENT FULL TJENESTEPENSJON

Bruttopensjonen avkortes forholdsmessig når tjenestetiden er kortere enn kravet for full opptjening. For dem som fratrer med alderspensjon fra en stilling hos en arbeidsgiver med offentlig tjenstepensjonsordning, er kravet til full tjenestetid 30 år. For dem som har en oppsatt rett til tjenstepensjon, vil kravet til full opptjening avhenge av når de først ble medlemmer av ordningen. Kravet vil minst være 30 år, og det kan ikke overstige 40 år. Etter dagens samordningsregler foretas det i slike tilfeller også en forholdsmessig avkorting av samordningsfradraget.

Det foreslås at når alderspensjonen fra tjenstepensjonsordningen skal samordnes med ny alderspensjon fra folketrygden, skal samordningsfradraget avkortes forholdsmessig dersom tjenestetiden er kortere enn kravet for full tjenestetid.

Det vises til forslag til utforming av ny § 24 a i samordningsloven.

1.3.2.6 SAMORDNING MED AVTALEFESTET PENSJON I PRIVAT SEKTOR

AFP i privat sektor ble gjort om fra en tidsbegrenset tidligpensjonsordning til en livsvarig ytelse i forbindelse med pensjonsreformen 1. januar 2011. Det er forutsatt at en tar ut alderspensjon fra folketrygden for rett til slik AFP. Det er i samordningsloven § 25 gitt særlige regler om samordning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning med AFP i privat sektor.

Det er nedfelt i avtalen om tjenstepensjon for ansatte i offentlig sektor, inngått 3. mars 2018, at den vedtatte innfasingen av strengere samordning av offentlig tjenstepensjon med ny, privat AFP for årskullene 1954–1962 ikke gjennomføres.

Det følger også av avtalen at alderspensjon fra bruttoordningen for dem som er født i 1963 eller senere, ikke skal samordnes med ny AFP i offentlig eller privat sektor.

Det vises til forslag til endringer i samordningsloven § 25.

1.3.3 *De enkelte endringene i samordningsloven*

1.3.3.1 INNLEDNING

Det foreslås her endringer i lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser, i tråd med forslagene i proposisjonens kapittel. Når det gjelder forslaget til samordningsregler for overgangskullene, er disse behandlet i proposisjonens kapittel 7.5.4.

1.3.3.2 SAMORDNINGSLOVEN § 24 – SAMORDNING MED GAMMEL ALDERSPENSJON ETTER FOLKETRYGDLOVEN KAPITTEL 19

Det foreslås at det presiseres i overskriften til bestemmelsen at den gjelder samordning med gammel alderspensjon etter folketrygdloven kapittel 19. Regler om samordning med ny alderspensjon etter folketrygdloven kapittel 20 foreslås gitt i ny § 24 a.

Det vises til lovforslaget, samordningsloven § 24.

1.3.3.3 SAMORDNINGSLOVEN NY § 24 A – SAMORDNING MED NY ALDERSPENSJON ETTER FOLKETRYGDLOVEN KAPITTEL 20

Det foreslås at det i samordningsloven ny § 24 a gis regler om samordning av alderspensjon fra tjenstepensjonsordning med ny alderspensjon etter folketrygdloven kapittel 20.

Inntekt som legges til pensjonsbeholdningen etter uttak av tjenstepensjon, skal inngå i samordningen etter hvert som den tilføres pensjonsbeholdningen i folketrygden, jf. forslaget til § 24 a nr. 9. Dette gjelder også opptjeningen i uttaksåret. Det foreslås derfor at det presiseres i bestemmelsen om samordningsfritak at fritaket gjelder for inntekt fra og med året etter uttaket av hel tjenstepensjon.

Det er behov for utfyllende bestemmelser om gjennomføringen av samordning etter samordningsloven § 24 a, og det foreslås derfor en forskriftshjemmel i § 24 a nr. 11.

Det vises til lovforslaget, samordningsloven § 24 a.

1.3.3.4 SAMORDNINGSLOVEN § 25. SAMORDNING MED AVTALEFESTET PENSJON I PRIVAT SEKTOR

Samordningsloven § 25 har i dag bestemmelser om samordning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning med AFP i privat sektor.

Det vises til avtalen av 3. mars 2018 om tjenstepensjon for ansatte i offentlig sektor, og det foreslås at samordningsloven § 25 endres i tråd med avtalens punkt 8 femte og sjette avsnitt. Det skal i henhold til avtalen gjøres fradrag i tjenstepensjonen med maksimalt 15 pst. av privat AFP for årskull til og med 1962-kullet, og det foreslås at dette reguleres i samordningsloven § 25 første ledd. Det følger av avtalen at den vedtatte innfasingen av strengere samordning av offentlig tjenstepensjon med ny, privat AFP for årskullene 1954–1962 ikke skal gjennomføres.

Det foreslås derfor at bestemmelsene i någjeldende tredje ledd om overgangstillegg oppheves.

Det vises til lovforslaget, samordningsloven § 25.

1.4 Overgangskullene 1954–1962. Levealdersjustering og innfasing av nye samordningsregler

1.4.1 Innledning

Personer som er født i perioden fra og med 1954 og til og med 1962, gjerne omtalt som overgangskullene, får én del av alderspensjonen fra folketrygden beregnet med gamle opptjeningsregler og én del beregnet med nye opptjeningsregler.

Det foreslås at både innfasingen av levealdersjusteringen av brutto tjenstepensjon og innfasingen av de nye samordningsbestemmelsene for disse overgangskullene skal følge innfasingen av ny opptjeningsmodell i folketrygden. Som følge av avtalen om tjenstepensjon for ansatte i offentlig sektor foreslås det en justering av vedtatte regler for levealdersjustering av brutto tjenstepensjon som samordnes med gammel folketrygd.

1.4.2 Departementets vurdering og forslag

1.4.2.1 LEVEALDERSJUSTERING FOR OVERGANGSKULLENE 1954–1962

Det foreslås at levealdersjusteringen av brutto tjenstepensjon skal følge innfasingen av ny opptjeningsmodell i folketrygden. Dette innebærer at brutto tjenstepensjon for kullene 1954–1962 må levealdersjusteres på to ulike måter, avhengig av hvilken folketrygd den skal samordnes med.

Brutttopensjonen som samordnes med gammel alderspensjon fra folketrygden, skal levealdersjusteres ved å benytte justeringstall som er lik folketrygdens forholdstall.

Brutttopensjonen som samordnes med ny alderspensjon fra folketrygden, skal levealdersjusteres ved å benytte justeringstall som er lik folketrygdens delingstall dividert med 13,42.

Personer i overgangskullene vil dermed få en alderspensjon som er sammensatt av to deler: en del som er levealdersjustert med justeringstall avledet av forholdstall og vektet med andelen av alderspensjonen fra folketrygden som er opptjent etter gammel opptjeningsmodell, og en del som er levealdersjustert med justeringstall avledet av delingstall og vektet med andelen av alderspensjonen fra folketrygden som er opptjent etter ny opptjeningsmodell.

Etter gjeldende regler kan brutto tjenstepensjon øke ved arbeid etter 67 år til man har kompensert for effekten av levealdersjusteringen. Det foreslås at en tilsvarende regel innføres for brutto tjenstepensjon som skal samordnes med ny alderspensjon fra folketrygden. Det vil si at det, som etter gjeldende regler, settes en nedre grense på justeringstallet på 1,000. Dersom man står i stilling ut over den alderen da justeringstallet når 1,000, vil ikke bruttopensjonen øke ytterligere.

Det vises til pensjonsavtalen av 3. mars 2018, der det er enighet om justeringer i regelverket for å gi bedre pensjonsuttelling for dem som står i arbeid etter 67 år. Dette punktet i avtalen innebærer at personer født i årene 1954–1962, som skal få brutto tjenstepensjon delvis samordnet med gammel alderspensjon og delvis med ny alderspensjon fra folketrygden, vil få noe bedre uttelling når de kompenserer for levealdersjusteringen.

De fastsatte forholdstallene for kullene født i årene 1954–1956 innebærer at justeringstallene som skal benyttes på brutto tjenstepensjon som skal samordnes med gammel alderspensjon fra folketrygden, vil nå dagens nedre grense på 1,000 ved henholdsvis 68 år og 2 måneder, 68 år og 3 måneder og 68 år og 5 måneder. Tilsvarende justeringstall som skal benyttes på brutto tjenstepensjon som skal samordnes med ny alderspensjon fra folketrygden, vil med de fastsatte delingstallene for kullene født i årene 1954–1956 og forslagene i proposisjonen nå nedre grense på 1,000 ved henholdsvis 69 år og 2 måneder, 69 år og 3 måneder og 69 år og 5 måneder. Gjeldende anslag på forholds- og delingstall for kullene født i årene 1957–1962 vil ha tilsvarende forskjeller med hensyn til når nedre grense nås i de to ulike beregningene, men grensene vil slå inn ved gradvis høyere alder.

Pensjonsavtalen av 3. mars 2018 innebærer at nedre grense i justeringstall etter begge beregninger settes ved samme alder, fra den alder når begrensningen i justeringstall som skal benyttes på brutto alderspensjon

som skal samordnes med ny alderspensjon fra folketrygden, nås. Bruttopenjonen som skal samordnes med gammel alderspensjon fra folketrygden, kan ved full opptjening da bli høyere enn 66 pst. av pensjonsgrunnlaget, helt frem til man har kompensert for effekten av levealdersjusteringen, også i den delen av bruttopensjonen som skal samordnes med ny alderspensjon fra folketrygden.

Det vises til proposisjonen, der det illustreres levealdersjustering av brutto tjenestepensjon ved bruk av justeringstall ved forskjellige avgangsaldrer.

Her fremgår det at anslaget på delingstall for 1958-kullet ved 67 år er 15,57. Justeringstallet for 1958-kullet ved 67 år blir følgelig 1,160 (15,57/13,42). Delingstallet til 1958-kullet ved 69 år og 9 måneder anslås til 13,39. Fra og med denne alderen skal dermed justeringstallet som skal benyttes på den delen av brutto tjenestepensjon som skal samordnes med ny alderspensjon fra folketrygden, etter forslaget begrenses til 1,000. Ved samme alder anslås det samme årskullets forholdstall til 0,937. Justeringstallet som skal benyttes på brutto tjenestepensjon som skal samordnes med gammel alderspensjon, skal etter forslaget og i tråd med avtalen av 3. mars 2018 fra og med denne alderen begrenses til 0,937. Brutto tjenestepensjon etter levealdersjustering kan etter forslaget dermed overstige brutto tjenestepensjon før levealdersjustering.

1.4.2.2 INNFAASING AV NYE SAMORDNINGSREGLER

Høringsforslaget om den foreslåtte modellen for innfasing av samordning for årskullene 1954–1962 (overgangskullene) ble i liten grad kommentert.

Her ble det foreslått at de nye samordningsreglene også fases inn i takt med innfasingen av ny opptjeningsmodell i folketrygden. For overgangskullene 1954–1962 vil dette virke som om det gjøres to samordningsfradrag: ett fradrag som beregnes som om all opptjening hadde skjedd etter gamle opptjeningsregler, og ett fradrag som beregnes som om all opptjening hadde skjedd etter nye opptjeningsregler. De to fradragene veies sammen med de samme vektene som benyttes for alderspensjon fra folketrygden.

Samordningsfradraget kan etter gjeldende regelverk ikke være høyere enn bruttopensjonen. Det foreslås at dette prinsippet også skal gjelde for overgangskullene, ved at de to fradragene begrenses på tilsvarende måte. Fradraget som er beregnet etter gamle regler, kan ikke være høyere enn den bruttopensjonen som levealdersjusteres med justeringstall avledet av forholdstall, og fradraget som er beregnet etter nye regler, kan ikke være høyere enn den bruttopensjonen som levealdersjusteres med justeringstall avledet av delingstall.

Resultatet blir som om det ble beregnet to nettoppensjoner som veies sammen med de samme vektene

som benyttes for alderspensjon fra folketrygden. Gitt at man tar hensyn til at hvert av fradragene ikke kan være høyere enn den tilhørende bruttopensjonen, er det likevel to bruttopensjoner som veies sammen med de samme vektene som benyttes for alderspensjon fra folketrygden og to samordningsfradrag som veies på samme måte.

Det er ikke mulig å unngå at netto tjenestepensjon på individnivå blir forskjellig, avhengig av om den samordnes med gammel eller ny alderspensjon fra folketrygden. Forslaget vil sikre at det ikke blir for store forskjeller på tjenestepensjonen fra ett årskull til det neste.

Forslaget til innfasing av nye samordningsregler vil gi et mer komplisert regelverk for årskullene 1954–1962, men dette er nødvendig for å dempe terskelvirkninger på beregnet nettoppensjon mellom påfølgende årskull.

1.4.3 De enkelte lovendringene

1.4.3.1 INNLEDNING

Det foreslås endringer i de lovfestede offentlige tjenestepensjonsordningene, i andre særskilte tjenestepensjonslover samt i samordningsloven i tråd med forslagene over.

1.4.3.2 ENDRINGER I DE LOVFESTEDE OFFENTLIGE TJENESTEPENSJONSORDNINGENE

Det er i utkast til lov om Statens pensjonskasse § 24 foreslått at levealdersjusteringen skal skje ved bruk av justeringstall, som også er tilpasset nye opptjeningsregler i folketrygdloven.

Det vises til at årskullene 1954–1962 får opptjening i folketrygden etter både gamle opptjeningsregler i folketrygdloven kapittel 19 og nye opptjeningsregler i folketrygdloven kapittel 20. Det foreslås at bestemmelser om levealdersjustering for disse kullene reguleres i lov om Statens pensjonskasse ny § 24 a.

Det foreslås at det gis tilsvarende bestemmelse om levealdersjustering for overgangskullene i følgende lover, herunder de supplerende særordningene for enkelte yrkesgrupper:

- Lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. ny § 8 b og lov om pensjonsordning for sykepleiere ny § 10 b.
- Lov om Statens pensjonskasse § 22 tredje ledd og 23 tredje ledd.
- Lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. § 7 nr. 2 tredje ledd og § 8 nr. 1 tredje ledd.
- Lov om pensjonsordning for sykepleiere § 9 andre ledd og § 10 fjerde ledd.
- Lov om pensjonsordning for Stortingets ombudsmann for forvaltningen § 2 fjerde ledd.
- Lov om tillegg til lov 28. juli 1949 om Statens pensjonskasse § 3 andre ledd.

- Lov om pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer § 3-6 andre ledd første punktum og § 4-6 andre ledd første punktum.
- Lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser ny § 24 b.

1.5 Beregning av individuell garanti for årskullene 1954–1958

1.5.1 Innledning

En individuell garanti sikrer medlemmer av offentlige tjenstepensjonsordninger født før 1959 en samlet pensjon på 66 pst. av pensjonsgrunnlaget ved full opptjeningsstid, etter levealdersjustering, under forutsetning av at pensjonene er tatt ut samtidig. Gjeldende regelverk er utformet i tråd med de gamle opptjeningsreglene for alderspensjon i folketrygden. Det foreslås at bestemmelsene utformes på en slik måte at de også dekker alderspensjon etter de nye opptjeningsreglene i folketrygden, det vil si beregning av garantitillegg for årskullene 1954 til 1958.

Levealdersjusteringen av offentlig tjenstepensjon innebærer at årlig alderspensjon fra tjenstepensjonsordningen, på samme måte som alderspensjon fra folketrygden, reduseres ved gitt uttaksalder dersom levealderen øker. Bestemmelser om individuell garanti er tatt inn i:

- lov om Statens pensjonskasse § 24 a,
- lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. § 8 b,
- lov om pensjonsordning for sykepleiere § 10 b.

I tilsvarende bestemmelser som er innført i de supplerende særordningene for enkelte yrkesgrupper, blant annet lov om pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer, er det vist til lov om Statens pensjonskasse § 24 a. Tilsvarende regler gjelder i de vedtektsfestede ordningene i kommunal sektor.

1.5.2 Departementets vurdering og forslag

Det foreslås endringer for å tilpasse ordlyden i bestemmelsen om individuell garanti, slik at denne også omfatter ny alderspensjon fra folketrygden.

I forslaget til ny § 24 b i lov om Statens pensjonskasse ble det i tredje ledd brukt den nøytrale formuleringen «alderspensjon fra folketrygden», som skulle omfatte både ny og gammel alderspensjon fra folketrygden. Videre innebar forslaget en videreføring av prinsippet om at når alderspensjonen fra folketrygden tas ut før tjenstepensjonen, skal det legges til grunn at denne ble tatt ut samtidig med tjenstepensjonen. Det ble for øvrig ikke foreslått materielle endringer i bestemmelsen.

Det legges til grunn at den alderspensjonen fra folketrygden som skal legges til grunn etter forslaget til ny § 24 b tredje ledd bokstavene a og b, vil være den samme

alderspensjonen fra folketrygden som tjenstepensjonen er samordnet med etter forslaget til ny § 24 b andre ledd bokstav a. Det følger av de alminnelige samordningsbestemmelsene hvordan slik samordning skal gjennomføres.

Det foreslås derfor endringer i de lovfestede offentlige tjenstepensjonsordningene i tråd med disse forslagene.

Dette gjelder følgende lover, herunder andre særskilte tjenstepensjonslover:

- Lov om Statens pensjonskasse § 24 b.
- Lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. § 8 c.
- Lov om pensjonsordning for sykepleiere § 10 c.
- Lov om pensjonsordning for Stortingets ombudsmann for forvaltningen § 2 femte ledd.
- Lov om tillegg til lov 28. juli 1949 om Statens pensjonskasse § 3 tredje ledd.
- Pensjonsordningen for ballettdansere, sangsolister og korsangere ved Den Norske Opera & Ballett (har visse særregler knyttet til tjenestetid og pensjonsalder) § 4 tredje ledd.
- Lov om pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer § 3-6 andre ledd første punktum og § 4-6 andre ledd første punktum.

1.6 Virkninger for den enkelte

1.6.1 Sammendrag

De foreslåtte reglene for hvordan brutto alderspensjon fra de offentlige tjenstepensjonsordningene skal tilpasses ny alderspensjon fra folketrygden, har stor betydning for offentlig ansatte, for arbeidsgivere med ansatte som har offentlig tjenstepensjon, og for offentlige finanser. Bestemmelsene om ny alderspensjon fra folketrygden er vedtatt av Stortinget og gjelder helt eller delvis for alle som er født i 1954 eller senere, også for dem som har offentlig tjenstepensjon. Det er derfor ikke et aktuelt alternativ å videreføre dagens samordningsregler.

Det vises til proposisjonens kapittel 9, der effektene av de foreslåtte samordningsreglene ved å sammenligne egenskapene deres med egenskapene til dagens regler blir detaljert belyst og illustrert, herunder:

- Egenskaper ved forslagene til nye samordningsregler illustrert med typeeksempler for:
  - Kompensasjonsgraden ved jevn inntekt før levealdersjustering for enslige og gifte ved henholdsvis dagens samordningsregler og forslaget til nye samordningsregler.
  - Kompensasjonsgraden når sluttlønnen er forskjellig fra de 20 beste poengårene i folketrygden.
  - Kompensasjonsgrader før levealdersjustering ved forskjellige antall opptjeningsår i folketrygden.

- Kompensasjonsgraden før levealdersjustering for personer som har arbeidet deltid.
  - Egenskaper ved de nye samordningsreglene illustrert med faktisk opptjeningshistorikk for deler av medlemsbestanden i Statens pensjonskasse og Kommunal Landspensjonskasse, der effektene av forslaget er belyst ved å sammenligne beregnede utbetalinger fra offentlige tjenestepensjonsordninger med en tenkt videreføring av dagens regler.
  - Statens pensjonskasse (1945-kullet) for:
    - Faktisk kompensasjonsgrad og antall personer for statsansatte med heltid og full opptjening.
    - Dekomponert faktisk kompensasjonsgrad for statsansatte med heltid og full opptjening.
    - Faktisk kompensasjonsgrad og antall personer for statsansatte, alle.
    - Dekomponert faktisk kompensasjonsgrad for statsansatte, alle.
    - Dekomponert faktisk kompensasjonsgrad for statsansatte, alle.
    - Faktisk kompensasjonsgrad og antall lærere med heltid og full opptjening.
    - Dekomponert faktisk kompensasjonsgrad for lærere med heltid og full opptjening.
    - Faktisk kompensasjonsgrad og antall, alle lærerne.
    - Dekomponert faktisk kompensasjonsgrad for alle lærere.
    - Hovedtall for dagens og nye samordningsregler. Statsansatte SPK.
    - Hovedtall for dagens og nye samordningsregler. Skole SPK.
  - Kommunal Landspensjonskasse (1945–48-kullene) for:
    - Fellesordningen for kommuner og bedrifter – full opptjening og heltid.
    - Kompensasjonsgrader og antall personer med heltid og full opptjening i fellesordningen for kommuner og bedrifter.
    - Dekomponerte faktiske kompensasjonsgrader for personer med heltid og full opptjening – fellesordningen for kommuner og bedrifter.
    - Kompensasjonsgrader og antall personer i fellesordningen for kommuner og bedrifter, alle.
    - Dekomponerte kompensasjonsgrader for fellesordningen for kommuner og bedrifter, alle.
    - Dekomponerte kompensasjonsgrader for fellesordningen for kommuner og bedrifter, deltid.
  - Hovedtall for dagens samordningsregler og forslaget til nye samordningsregler for fellesordningen for kommuner og bedrifter.
  - Hovedtall for dagens samordningsregler og forslaget til nye samordningsregler for pensjonsordningen for sykepleiere.
  - Hovedtall for dagens samordningsregler og forslaget til nye samordningsregler for fellesordningen for fylkeskommuner.
  - Hovedtall for dagens samordningsregler og forslaget til nye samordningsregler, for fellesordningen for statlige helseforetak.
  - Hovedtall for dagens samordningsregler og forslaget til nye samordningsregler for pensjonsordningen for sykehusleger.
- I proposisjonens kapittel 9.4 vises konkrete eksempler på beregning av pensjon.
- Det er nedfelt i avtalen om tjenestepensjon for ansatte i offentlig sektor, inngått 3. mars 2018, at offentlig ansatte født i 1963 eller senere fra 2020 skal tjene opp tjenestepensjon i en ny ordning som beregnes uavhengig av alderspensjon fra folketrygden. Reglene som foreslås, vil derfor, for offentlig ansatte født i 1963 eller senere, bare få effekt for den delen av tjenestepensjonen som er opptjent før 2020. For å belyse egenskapene med de nye reglene er det imidlertid benyttet eksempler som er utformet som om reglene vil gjelde fullt ut. For årskullene 1954–1962 vil de faktiske reglene gi et vektet gjennomsnitt av de gamle og de nye reglene.
- ### 1.7 Økonomiske og administrative konsekvenser. Likestillingsmessige konsekvenser. Ikrafttredelse
- #### 1.7.1 Om anslag på økonomiske virkninger
- Ny alderspensjon i folketrygden fases gradvis inn for årskullene 1954 til 1962 og gjelder også for offentlig ansatte, uavhengig av forslagene som fremmes i proposisjonen. Konsekvensene for den enkeltes samlede pensjon og for arbeidsgivers kostnader kan imidlertid først anslås når nye samordningsregler er fastsatt.
- Nye samordningsregler vil påvirke pensjonen til flere hundre tusen personer som har tjent opp pensjonsrettigheter i dagens offentlige tjenestepensjonsordning, og dermed også kostnadene til de arbeidsgiverne som finansierer tjenestepensjonen. Nye samordningsregler vil kreve systemtilpasninger hos leverandørene av offentlig tjenestepensjon.
- Det er nedfelt i avtalen om tjenestepensjon for ansatte i offentlig sektor, inngått 3. mars 2018, at offentlig ansatte som er født i 1963 eller senere, fra 2020 skal tjene opp tjenestepensjon i en ny ordning som beregnes uavhengig av alderspensjon fra folketrygden. Reglene som foreslås her, vil derfor, for offentlig ansatte født i 1963 el-

ler senere, bare få effekt for den delen av tjenestepensjonen som er opptjent før 2020. De økonomiske effektene av forslagene til nye regler vil dermed fases gradvis ut. I proposisjonen beskrives imidlertid de økonomiske effektene uten en slik utfasing. De økonomiske effektene av en ny ordning vil bli belyst ved senere forslag til lovendringer som følger opp avtalen fra 3. mars 2018.

Dagens regler innebærer at det skal samordnes som om folketrygden tas ut samtidig med tjenestepensjonen. Netto tjenestepensjon er dermed avhengig av når tjenestepensjonen tas ut, og gjennomgående vil netto tjenestepensjon bli lavere desto senere den tas ut, selv om samlet pensjon blir høyere. På grunn av alleårsopptjeningen varierer ny alderspensjon fra folketrygden i større grad enn den gamle med uttakstidspunktet. Dermed vil også netto tjenestepensjon bli mer avhengig av når pensjonen tas ut.

Et sentralt mål med pensjonsreformen er at flere skal jobbe lenger. Foreløpig er det særlig før 67 år at yrkesdeltakelsen har økt, men etter hvert som virkningen av levealdersjusteringen av alderspensjonen blir sterkere, er det grunn til å vente at flere vil vente til etter 67 år med å ta ut pensjon. For personer med offentlig tjenestepensjon kan utsatt uttak bidra til å redusere netto tjenestepensjon, fordi alderspensjonen fra folketrygden vokser mer enn tjenestepensjonen ved utsatt uttak. Fordi den fremtidige utviklingen av uttaksmønsteret er svært usikker, er også den fremtidige utviklingen av nettoutbetalingen av tjenestepensjon fra de offentlige tjenestepensjonsordningene svært usikker.

Det er vanskelig å tallfeste hvordan forslaget til nye samordningsregler vil påvirke statens og kommunesektorens økonomi. På et overordnet nivå innebærer forslaget en viss innsparing for de offentlige tjenestepensjonsordningene sammenliknet med en hypotetisk videreføring av dagens folketrygd i kombinasjon med dagens samordningsregler. Det skyldes både at ambisjonsnivået for samlet pensjon er noe lavere, særlig i tilfeller der samordningsregelverket har gitt urimelig høye kompensasjonsgrader, og at gjennomsnittlig utbetaling fra ny alderspensjon er høyere. Denne kombinasjonen gjør at nettoutbetalingene fra tjenestepensjonsordningene blir lavere.

1.7.2 Virkninger belyst ved beregninger fra Statens pensjonskasse og Kommunal Landspensjonskasse

1.7.2.1 INNLEDNING

Det vises til proposisjonen kapittel 10.3, der virkningene av forslaget til nye samordningsregler ved hjelp av beregninger fra Statens pensjonskasse og Kommunal Landspensjonskasse er detaljert belyst blant annet med tabeller. Beregningene er basert på et utvalg alderspensjonister i disse ordningene. Det som sammenliknes, er gjennomsnittlige pensjoner før levealdersjustering med

gammel alderspensjon og tilhørende samordningsregler, og med ny alderspensjon og de foreslåtte nye samordningsreglene.

Dette blir en sammenlikning av virkningene på lang sikt av de nye reglene, når de er fullt innfasert, med en hypotetisk videreføring av gammel folketrygd og gamle samordningsregler.

Hovedbildet er at de foreslåtte nye samordningsreglene vil gi lavere nettoutbetalinger av alderspensjon fra tjenestepensjonsordningene enn det en hypotetisk videreføring av gammel folketrygd og gamle samordningsregler ville gjort. Dette skyldes dels at samlet pensjon fra folketrygden og tjenestepensjonsordningene er noe lavere med forslaget til nye samordningsregler, og for medlemmene i Statens pensjonskasse at gjennomsnittlig nivå på utbetalingen fra folketrygden er høyere med ny alderspensjon, slik at en mindre andel av samlet pensjon blir utbetalt fra tjenestepensjonsordningen.

Hovedresultatet er trolig robust, men beregningene må likevel tolkes med forsiktighet. Det vises her til proposisjonens kapittel 9.3.1, der det pekes på flere momenter som trekker i retning av at de foreslåtte nye samordningsreglene er noe gunstigere enn det som går frem av beregningene. Gunstigere samordningsregler kan gi høyere utgifter for arbeidsgiverne, særlig i Kommunal Landspensjonskasse, enn det som går frem av beregningene.

1.7.2.2 OPPSUMMERING

Resultatene av beregningene viser at samlet kompensasjonsgrad går noe ned, og at utbetalingen fra tjenestepensjonsordningene går ned. Samlet kompensasjonsgrad med nye regler ligger likevel godt over brutto-garantien i dagens ordning på 66 pst.

Flere forhold bidrar til at beregningene i punktet her gir begrenset informasjon om hva ulike grupper av offentlig ansatte faktisk vil få i pensjon.

Årskullene 1954–1962 skal ha deler av pensjonen beregnet etter gamle regler, og årskullene 1954–1958 er gitt en individuell garanti som sikrer personer med full opptjeningstid 66 pst. samlet pensjon etter levealdersjustering og samordning.

Det er nedfelt i avtalen om tjenestepensjon for ansatte i offentlig sektor, inngått 3. mars 2018, at offentlig ansatte som er født i 1963 eller senere, fra 2020 skal tjene opp rett til alderspensjon i den nye påslagsordningen. Forslagene i proposisjonen vil etter dette bare ha effekt for den offentlige tjenestepensjon de har tjent opp frem til 2020. Forslagene her er derfor ikke tilstrekkelig for å vurdere hvordan disse årskullene samlet vil komme ut. Dette vil man komme tilbake til i utarbeidelsen av et lovforslag i tråd med avtalen.

1.7.3 Likestillingsmessige konsekvenser

Selv om regelverket for å beregne pensjon er kjønnsnøytralt, er gjennomsnittlig utbetalt pensjon fra de offentlige tjenstepensjonsordningene høyere for menn enn for kvinner. I praksis gir altså det likestilte regelverket ikke likestilt pensjon. Dette skyldes primært faktorer utenfor pensjonssystemet, men som likevel påvirker pensjonsnivåene. Slike faktorer er forskjeller i lønnsnivå, forskjeller i tjenestetid og forskjeller i stillingsprosent. Hvordan disse forskjellene slår ut i pensjonen, bestemmes i stor grad av bruttoordningen.

Alderspensjon fra folketrygden har en klar fordelingsprofil, med en minstesikring for dem med lav eller ingen opptjening på grunnlag av arbeidsinntekt og mindre pensjonsmessig uttelling for høyere inntektsnivåer. Ny alderspensjon fra folketrygden gir bare opptjening for inntekter opp til 7,1 G. Videre blir garantipensjonen bare avkortet 80 pst. mot inntektpensjonen. Dette gjør at folketrygdens alderspensjon gir høyere kompensasjonsgrader for lave og midlere inntekter enn for høye inntekter. I tillegg til at dette skaper en klar fordelingsprofil over lønnsnivå, har det også en klar kjønnsprofil, siden kvinner gjennomgående har lavere lønn enn menn.

Dagens brutto tjenstepensjon i de offentlige tjenstepensjonsordningene har i utgangspunktet ingen slik fordelingsprofil. Det er ingen minstesikring, og all inntekt opp til 12 G gir lik pensjonsmessig uttelling. Bruttoordningen gjør videre at fordelingsprofilen i alderspensjonen fra folketrygden i utgangspunktet gjenkapes i samordningsfradraget. Dagens bruttoordning vil dermed langt på vei utligne de omfordelende elementene i alderspensjonen fra folketrygden.

Lovforslagene berører ikke beregningen av bruttopensjonen. Det er nedfelt i avtalen om tjenstepensjon for ansatte i offentlig sektor at de som er født i 1963 eller senere, fra 2020 skal tjene opp rett til alderspensjon i den nye påslagsordningen. I denne ordningen vil det ikke være slik at høyere alderspensjon fra folketrygden, som følge av minstesikringen, vil gi lavere påslag fra tjenstepensjonsordningen.

Dagens regler for samordning med gammel alderspensjon i folketrygden har enkelte elementer som modererer forskjellene i pensjon mellom kvinner og menn. Grunnpensjonsfordelen utgjør en høyere andel av pensjonsgrunnlaget jo lavere dette er. Siden kvinner i gjennomsnitt har lavere lønn enn menn, bidrar grunnpensjonsfordelen til å redusere forskjellene i gjennomsnittlig pensjonsnivå mellom kvinner og menn.

I alderspensjon fra en offentlig tjenstepensjonsordning blir pensjonsgrunnlaget justert for gjennomsnittlig stillingsandel i de 30 årene med høyest stillingsandel. Personer som har jobbet deltid, uten å ha minst 30 år med fulltid, får derfor pensjonsgrunnlaget nedjustert med den gjennomsnittlige stillingsandelen. I

dagens samordningsregelverk er det en deltidsfordel som kan gi personer som har jobbet deltid, en høyere samordningsfordel enn dem som har jobbet fulltid. Denne deltidsfordelen har hovedsakelig vært en fordel for kvinner, ettersom det primært er kvinner som har arbeidet deltid. Forslaget til nye samordningsregler har ingen særlige fordeler knyttet til deltid, noe som i størst vil grad ha betydning for kvinner.

Det foreslåtte samordningsfrie kronebeløpet på 2,5 G vil ha tilsvarende utjevne egenskaper som grunnpensjonsfordelen. Når grunnpensjonsfordelen omgjøres til et kronefradrag som fastsettes uavhengig av sivilstand, vil enslige få en redusert fordel, mens gifte og samboende får en økt fordel. Siden kvinner i gjennomsnitt mottar alderspensjon i flere år enn menn, vil den utjevne effekten av grunnpensjonsfordelen dempes noe som følge av at kronetillegget ikke er foreslått differensiert for gifte og enslige.

I tråd med avtalene om tjenstepensjon for ansatte i offentlig sektor av 3. mars 2018, foreslås det at det samordningsfrie kronebeløpet på 2,5 G som ble foreslått i høringsnotatet, omgjøres til et tillegg etter samordning. Det vil sikre at alle får utbetalt alderspensjon fra tjenstepensjonsordningen. Forslaget om et tillegg etter samordning vil i størst grad komme lavtlønnede og deltidsarbeidende til gode, som i hovedsak vil være kvinner.

1.7.4 Administrative virkninger

Forslaget til nye samordningsregler er vesentlig enklere og vil være en fordel for personer som skal ha alderspensjonen fra folketrygden beregnet utelukkende etter nye regler.

For de ni årskullene som skal ha folketrygden beregnet dels med nye og dels med gamle opptjeningsregler (1954–1962), blir derimot reglene samlet mer kompliserte, siden deres pensjon skal fastsettes gjennom to ulike samordningsberegninger. For disse årskullene kommer nye regler i tillegg til de gamle.

Tilpasningene i regelverket for de offentlige tjenstepensjonsordningene vil kreve betydelige tilpasninger i pensjonsleverandørenes administrative systemer. Blant annet må IKT-systemene tilpasses endringene i regelverket. Det er for tidlig å gi et kvalifisert anslag på kostnadene her. Dette vil blant annet avhenge av øvrige endringer i regelverket.

For Statens pensjonskasse vil nye samordningsregler berøre alle kjerneprosesser i virksomheten. Det må utvikles nye systemløsninger for å kunne forvalte de nye reglene på en effektiv og kvalitativt god måte. Ut fra en forventning om at nye samordningsregler trer i kraft fra 2021, har arbeidet med blant annet å utvikle nye IKT-løsninger startet. IKT-utviklingen vil være omfattende og kostbar. Kostnadsanslaget og usikkerheten mv. skal kvalitetssikres av ekstern konsulent i løpet av 2018.

Det påpekes at samordning av alderspensjon fra offentlige tjenstepensjonsordninger etter lovforslagene blant annet skal gjennomføres ved størrelsene beregnet pensjonsbeholdning og samordningsbeholdning. Disse beholdningene foreslås avledet av opptjening av alderspensjon fra folketrygden, men har ikke betydning for det regelverket som forvaltes av Arbeids- og velferdsetaten. Kostnadene til systemutvikling er estimert til om lag 20 mill. kroner for kunne gi nødvendige opplysninger om en beregnet pensjonsbeholdning som pensjonsleverandørene har behov for. Det er nødvendig at det utvikles og vedlikeholdes systemløsninger for disse beholdningene. Saken vil bli fulgt opp gjennom vanlig budsjettbehandling.

Behovet for systemer som sikrer god informasjonsutveksling mellom Arbeids- og velferdsdirektoratet og de offentlige tjenstepensjonsordningene og en klar og tydelig ansvarsfordeling mellom aktørene, påpekes. Det må legges vekt på at løsningene skal være så effektive som mulig.

Det vil vurderes hvorvidt det er behov for justeringer i gjeldende regelverk for å legge til rette for slik informasjonsutveksling.

1.7.5 *Ikrafttredelse*

Ikrafttredelsen bestemmes av Kongen. Det tas sikte på at lovforslagene kan tre i kraft fra 1. januar 2021, da de første personene i 1954-kullet fyller 67 år.

2. **Komiteens merknader**

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Lise Christoffersen, Arild Grande, Eigil Knutsen og Hadia Tajik, fra Høyre, Margret Hagerup, Heidi Nordby Lunde og Kristian Tonning Riise, fra Fremskrittspartiet, Hanne Dyveke Søttar og lederen Erlend Wiborg, fra Senterpartiet, Per Olaf Lundteigen, fra Sosialistisk Venstreparti, Solfrid Lerbrekk, og fra Venstre, Terje Breivik, viser til at det i proposisjonen foreslås regler for samordning av offentlig tjenstepensjon med alderspensjon fra folketrygden etter de nye opptjeningsreglene og regler for hvordan tjenstepensjonen skal levealdersjusteres i disse tilfellene. Proposisjonen inneholder forslag om nødvendige tilpasninger av alderspensjon fra offentlige tjenstepensjonsordninger til ny alderspensjon fra folketrygden.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at proposisjonen videre er en del av oppfølgingen av en avtale av 3. mars 2018 mellom Arbeids- og sosialdepartementet, LO, Unio, YS, Akademikerne, KS og Spekter om tjenstepensjon for ansatte i offentlig sektor.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, viser til avtalen om ny offentlig tjenstepensjon fremforhandlet av Arbeids- og sosialdepartementet mellom partene i arbeidslivet. Flertallet viser videre til regjeringsplattformen for Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre – Jeløya-plattformen – inngått den 14. januar 2018, hvor det heter:

«Regjeringen vil fortsette gjennomføringen av pensjonsreformen i både privat og offentlig sektor. Dette innebærer blant annet at offentlig tjenstepensjon må gi gode insentiver til arbeid, og legge til rette for mobilitet mellom offentlig og privat sektor.»

Flertallet er svært fornøyd med at avtalen følger opp pensjonsreformen i offentlig sektor. Dette er en viktig del av pensjonspolitikken i regjeringen Solbergs plattform. Det er gledelig at en langvarig og omfattende prosess, som har vart i over ti år, nå er brakt i land sammen med partene.

Flertallet mener den nye pensjonsløsningen for ansatte i offentlige sektor er nødvendig for å sikre gode pensjonsordninger for fremtiden når levealderen øker. Det blir mer lønnsomt å stå lenger i jobb, noe som styrker arbeidslinjen. Den nye pensjonsordningen er fremtidsrettet og bærekraftig på sikt.

Flertallet viser til at den nye offentlige tjenstepensjonen etter avtalen skal gjelde for offentlig ansatte som er født i 1963 eller senere, og at offentlig ansatte som er født før dette, skal få videreført dagens offentlige tjenstepensjonsordning og dagens AFP i offentlig sektor.

Flertallet viser til at personer født i 1954–1962 får deler av sin alderspensjon fra folketrygden beregnet etter nye regler. For at disse årskullene skal få beregnet en tjenstepensjon fra en offentlig tjenstepensjonsordning fra fylte 67 år, er det nødvendig å tilpasse regelverket til den nye alderspensjonen fra folketrygden.

Flertallet mener de nye reglene viderefører hovedprinsippene i dagens samordningsregler, men gir noe lavere samordningsfordeler, spesielt for offentlig ansatte som har arbeidet deltid. De nye reglene er klart enklere enn gjeldende regler.

Flertallet mener det viktigste grepet med endringene i samordningsreglene er at alle nå er sikret en pensjon med arbeidet som er utført i offentlig sektor. Flertallet mener videre det er positivt at de nye samordningsreglene fremdeles vil være gunstige for offentlig ansatte i deltidsstillinger og dem med lavere inntekter.

Flertallet vil påpeke at det tidligere var offentlig ansatte som jobbet deltid eller hadde så lav inntekt at folketrygden alene oppfylte garantien om pensjon tilsvarende 66 pst. av sluttlønn. Disse mottok dermed ingen pensjon fra pensjonsordningen de betalte inn til. Flertallet er derfor svært fornøyd med at de nye sam-

ordningsreglene sikrer at alle som har deltatt i pensjonsordninger, vil motta tjenestepensjon fra årskullene 1954 og senere. Dermed har vi ikke lenger «nullpensjonister».

Flertallet mener det både er viktig og positivt at ny offentlig tjenestepensjon gir yngre årskull muligheten til å kompensere for levealdersjusteringen raskere enn i den nåværende ordningen. Uten endringene ville de yngre årskullene måttet stå betydelig lenger i jobb for å opptjene en god pensjon.

Flertallet vil også trekke frem at avtalen innebærer ivaretagelse av arbeidstakere med tidlig avgang fra arbeidslivet. Samtidig får alle offentlig ansatte nå tjenestepensjon. Med endringene blir det også enklere å veksle mellom arbeid i offentlig og privat sektor.

Flertallet mener det er positivt at alderspensjonen etter de nye reglene skal tjenes opp uavhengig av folketrygden. Med dette blir det ikke lenger nødvendig å samordne pensjonen med folketrygden slik som i dag. Tidligere har det blant annet vært utfordringer med at tjenestepensjonen må avkortes som følge av folketrygdens ytelse. Denne samordningen har i noen tilfeller resultert i svært lav tjenestepensjon. Flertallet understreker at pensjonen fremdeles skal være livsvarig og reguleres på samme måte som i folketrygden.

Flertallet mener ny offentlig tjenestepensjon er en god løsning for å sikre bærekraftige pensjonsordninger og gi insentiver til å stå lenger i jobb. Flertallet støtter det fremlagte lovforslaget.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til avtalen av 3. mars 2018 mellom Arbeids- og sosialdepartementet, LO, Unio, YS Akademikerne, KS og Spekter om ny tjenestepensjon fra 2020 for ansatte i offentlig sektor født 1963 eller senere, som organisasjonene skal gi endelig tilbakemelding på innen 1. juli 2018. Disse medlemmer merker seg at regjeringen etter det vil komme tilbake til Stortinget med lovforslag om ny pensjonsløsning, og at avtalen også vil innebære endringer i det forslaget til samordningsregler for offentlig tjenestepensjon og ny alderspensjon fra folketrygden som denne proposisjonen gjelder. Disse medlemmer merker seg videre at forslag til nye regler for ansatte med særaldersgrense også vil ble fremmet på et senere tidspunkt og dermed ikke inngår i denne proposisjonen, men at det allerede nå fremmes forslag i tråd med avtalen av 3. mars 2018 når det gjelder samordning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjon med AFP i privat sektor.

Disse medlemmer viser til at arbeids- og sosialkomiteen ikke har avholdt høring i saken, men at Arbeids- og sosialdepartementet 21. september 2017 sendte på høring et forslag om tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjon til alderspensjon fra

folketrygden, opptjent etter nye regler. Høringsforslaget inneholdt forslag til:

- Levealdersjustering av brutto tjenestepensjon for årskull fra og med 1963-kullet, som får all alderspensjon fra folketrygden etter nye regler basert på en individuell pensjonsbeholdning, mens tjenestepensjonen er basert på en årlig ytelse.
- Nye samordningsregler for årskull fra og med 1963-kullet, nærmere bestemt hvordan prinsippene i dagens samordningsfradrag i tjenestepensjonen for alderspensjon fra folketrygden etter gammel opptjening kan videreføres for alderspensjon fra folketrygden etter nye opptjeningsregler.
- Ny levealdersjustering og samordning for overgangskullene 1954–1962, som er foreslått at skal innføres i takt med nye opptjeningsregler i folketrygden.
- Utvidelse av garantiordningen som i dag sikrer en samlet pensjon på 66 pst. av pensjonsgrunnlaget til personer født til og med 1958, og som har full opptjening i folketrygden etter gamle regler, til også å omfatte opptjening etter nye regler for personer født i perioden 1954–1958.

Disse medlemmer viser til at flere av de nevnte høringsinstansene, herunder arbeidstakerorganisasjonene, påpekte at det var vanskelig å ta stilling til modellvalget for levealdersjustering og samordning for dem som får alderspensjon fra folketrygden etter nye opptjeningsregler, før ny offentlig tjenestepensjon er vedtatt. Disse medlemmer har forståelse for det og vil samtidig uttrykke at det er krevende, også for Stortinget, å behandle en så komplisert og viktig sak uten høring og med korte tidsfrister.

Disse medlemmer ser imidlertid at det er nødvendig å få på plass nye regler tidnok til at tjenestepensjonsleverandørene kan rekke å iverksette nødvendige og korrekte endringer før 1954-kullet, som det første med alderspensjon etter nye regler i folketrygden, fyller 67 år i 2021. Det vises i den forbindelse til at regjeringen Solberg vil komme tilbake til Stortinget med forslag til nødvendige lovendringer som følge av ny offentlig tjenestepensjon, også i noen av de lovendringene som foreslås i denne proposisjonen. Det vil i henhold til denne proposisjonen gjelde reglene for samordningsfradrag, skjerming av årskullene 1954–1962 for strengere samordning av offentlig tjenestepensjon med ny privat AFP, justert nedre grense på forholdstall som skal brukes på bruttopensjon for årskullene 1954–1962, samt fleksibelt uttak av oppsatt rettighet fra bruttoordningen i offentlig tjenestepensjon for personer født i 1963 eller senere (57 år eller yngre i 2020), og som vil ha både brutto og netto opptjening i en offentlig tjenestepensjonsordning.

Disse medlemmer viser videre til at både arbeidstakerorganisasjonene, pensjonistenes organisasjoner og Kommunal Landspensjonskasse (KLP) har påpekt at forslaget til nye regler for levealdersjustering og samordning vil kunne gi økt andel nullpensjonister og lave utbetalinger fra offentlig tjenstepensjon med opptjening etter dagens regelverk.

Disse medlemmer viser i den forbindelse til regjeringens forslag om å benytte justeringstall (delings-tall dividert med 13,42) i stedet for forholdstall til levealdersjustering av brutto tjenstepensjonen for årskull med all opptjening av alderspensjon i folketrygden etter nye regler. Justeringstall er nødvendig for å ta hensyn til at tjenstepensjonen er tjent opp som en årlig ytelse, mens delingstallet for beregning av årlig alderspensjon fra folketrygden både levealdersjusterer og omregner den enkeltes samlede pensjonsbeholdning i folketrygden til en årlig ytelse. Regjeringen foreslår i tillegg å benytte justeringstall for alle årskull, også for dem med opptjening av alderspensjon i folketrygden etter gamle regler, og der levealdersjusteringen fases gradvis inn, men med en annen definisjon av begrepet. Det vil fortsatt være mulig å kompensere for levealdersjusteringen, med samme grense som før, på 66 pst. av pensjonsgrunnlaget i tjenstepensjonen.

Disse medlemmer viser til at flere av høringsinstansene, blant annet arbeidstakerorganisasjonene og pensjonistenes organisasjoner, men også Statistisk sentralbyrå, har påpekt at forslaget til referanseverdi på 13,42 som delingstallet er forutsatt dividert med, vil gi en sterkere levealdersjustering enn forutsatt i pensjonsforliket, og dermed bety en betydelig svekkelse av offentlig tjenstepensjon. Arbeidstakerorganisasjonene ønsker primært at forholdstall fortsatt skal brukes, slik Statistisk sentralbyrå også viser til muligheten for, men da med gradvis innfasing. Arbeidstakerorganisasjonene foreslår subsidiært en overgang til justeringstall som beregnes med utgangspunkt i en referanseverdi på 14,20. Disse medlemmer mener at det er uheldig å legge opp til et system som skaper nye nullpensjonister ved en sterkere levealdersjustering enn forutsatt, samtidig som det er viktig at pensjonssystemet ikke blir mer komplisert enn nødvendig.

Disse medlemmer viser også til at flere høringsinstanser har kommentert forslaget om å videreføre den begrensningen i brutto tjenstepensjon som gjør at den etter kompensasjon for levealdersjustering ikke kan bli høyere enn 66 pst. av pensjonsgrunnlaget (det vil si et justeringstall på minimum 1,000). Arbeidstakerorganisasjonene viser til at det i avtalen om offentlig tjenstepensjon fra 2009 ble lagt en slik begrensning på bruttopensjonen, uten en tilsvarende begrensning på samordningsfradraget, noe som har medført flere såkalte nullpensjonister. De støtter derfor ikke at begrensningen i brutto tjenstepensjon videreføres. Pensjonist-

organisasjonene har tilsvarende kommentarer. Statistisk sentralbyrå påpeker også at de fleste offentlig ansatte ikke vil få fordel av å stå i arbeid ut over fylte 67 år, gitt at de på det tidspunktet allerede har 30 års opptjening i tjenstepensjonsordningen. Det vises til at dette svekker muligheten for å kompensere for levealdersjusteringen, samtidig som arbeidslinjen i pensjonsreformen svekkes. KLP viser til det samme. Disse medlemmer er enige i at dette er en uheldig konsekvens av å videreføre begrensningen, særlig dersom det ikke gjøres tilsvarende begrensning i samordningsfradraget.

Regjeringen viser på sin side til at pensjonsavtalen av 3. mars 2018 innebærer, dersom den blir vedtatt, at årskullene 1954–1962 kan få en bruttopensjon høyere enn 66 pst.

Disse medlemmer viser til regjeringens forslag til nye samordningsfordeler, som skal erstatte de gjeldende fradragene i folketrygdlovens kapittel 19 – grunnpensjonsfordelen, deltidsfordelen og fiktivfordelen. Regjeringen foreslår å forenkle systemet ved å innføre en ny samordningsfordel for samordning mellom tjenstepensjon og folketrygd opptjent etter nye regler, bestående av to elementer: et tillegg til tjenstepensjonen på 2,5 G og en samordningsfri andel av opptjent alderspensjon fra folketrygden på 2 pst. av den faktiske eller beregnede pensjonsbeholdningen (inklusive eventuell garantipensjon).

Arbeidstakerorganisasjonene og pensjonistorganisasjonene argumenterer med at samordningsfordelene må være større for ikke å føre til en skjerping av samordningen for alderspensjon etter nye regler. LO sier eksplisitt at de ikke kommer med forslag til andre satser fordi de mangler det nødvendig grunnlaget, men ber departementet «øke satsene mye» i det videre arbeidet. Andre peker på at verdien av departementets forslag gradvis vil bli lavere ettersom delingstallet (foreslått lagt om til justeringstall) øker med økende levealder. Pensjonistforbundet viser til at omgjøring av grunnpensjonsfordelen til et kronefradrag på 2,5 G, som det sto i det opprinnelige forslaget fra regjeringen, vil gi en redusert fordel til enslige, mens gifte og samboende får en økt fordel. Arbeidstakerorganisasjonene og noen av pensjonistorganisasjonene påpeker at bortfall av fiktivfordelen får dramatisk negative konsekvenser for grupper med betydelig overtid og ikke-pensjonsgivende tillegg, men fremmer ikke konkret forslag ut over å si at det fortsatt må finnes et fiktivt element i samordning med alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler. KLP påpeker at de nye reglene vil være til fordel for pensjonistgrupper som ikke har hatt fiktivfordeler, først og fremst pensjonister med pensjonsgrunnlag over 6 G, og at KLP vil få flere nullpensjonister, spesielt blant dem med oppsatte rettigheter. Avvikling av deltidsfordelen vil ramme kvinner mer enn menn.

Disse medlemmer viser til proposisjonen, som sier at deler av det foreliggende forslaget må endres, gitt pensjonsavtalen av 3. mars 2018, herunder endringer i forslaget til samordningsfordel, i form av et kronetillegg etter samordning.

Disse medlemmer viser til sitt brev til arbeids- og sosialministeren, datert 14. mai 2018. I brevet vises det til at forslaget fra regjeringen om å benytte justeringstall i stedet for forholdstall og forslaget om å videreføre gjeldende begrensning i brutto tjenstepensjon uten tilsvarende begrensning i samordningsfradraget i tjenstepensjonen vil medføre at flere blir nullpensjonister. Disse medlemmer har bedt om kostnadsanslag på ulike alternative innretninger av disse tre faktorene, som kan redusere antall nullpensjonister.

Disse medlemmer viser videre til de spørsmålene som stilles i brevet når det gjelder de nye samordningsfradragene, og om mulighetene for å beholde en form for fiktivfordel for dem med lav sluttlønn i de offentlige tjenstepensjonene. Det stilles videre spørsmål om begrunnelsen for å skjerpe samordningen sammenlignet med dagens regler, hvilke besparelser denne innskjerpingen har medført, og om den fordelingsmessige effekten av nye samordningsfradrag etter sivil status og pensjonsgrunnlag.

Disse medlemmer viser til at statsrådets svar ikke forelå før siste tilsvarsfrist til komiteen. Disse medlemmer har derfor ikke tilstrekkelig grunnlag til å foreslå eventuelle endringer eller justeringer i regjeringens forslag til tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler m.h.t levealdersjustering og/eller samordning. Disse medlemmer viser imidlertid til høringsuttalelsene til regjeringens opprinnelige forslag, der det påpekes at forslagene samlet sett kan gi en uheldig fordelingsvirkning og en samordning som er strengere enn den som gjelder pr. i dag.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til statsrådets forsinkede svar av 23. mai 2018, den korte fristen Stortinget har hatt på å behandle Prop. 61 L (2017–2018), og til at regjeringen har varslet at den kommer tilbake til Stortinget med forslag til nødvendige endringer i regelverket tilpasset avtalen av 3. mars 2018 om ny tjenstepensjon for ansatte i offentlig sektor. Statsrådets svarbrev ligger som vedlegg til innstillingen.

Komiteen fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for en helhetlig presentasjon/gjennomgang av fremtidig levealdersjustering og samordning for personer med tjenstepensjon fra offentlig sektor, i forbindelse med

fremleggelsen av nødvendige lovendringer som følge av avtalen om ny tjenstepensjon for ansatte i offentlig sektor.»

3. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

A.

vedtak til lov

om endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)

I

I lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse gjøres følgende endringer:

§ 22 tredje ledd skal lyde:

Alderspensjonen skal levealdersjusteres etter bestemmelsene i §§ 24 og 24 a.

§ 23 tredje ledd skal lyde:

Oppsatt alderspensjon skal levealdersjusteres etter bestemmelsene i §§ 24 og 24 a.

§ 24 skal lyde:

§ 24. Alderspensjonen skal levealdersjusteres, slik at den enkeltes pensjon justeres for endringer i befolkningens levealder. *Levealdersjusteringen gjennomføres ved hjelp av justeringstall, som fastsettes slik:*

- a) For årskull fra og med 1943-kullet til og med 1953-kullet tilsvares justeringstallene de forholdstallene som fastsettes av Arbeids- og velferdsdirektoratet, jf. folketrygdloven §§ 19-6 og 19-7.
- b) For årskull fra og med 1963-kullet beregnes det justeringstall med utgangspunkt i delingstall fastsatt av Arbeids- og velferdsdirektoratet, jf. folketrygdloven §§ 20-12 og 20-13. Justeringstallene framkommer ved å dividere delingstallene med 13,42.
- c) For årskull fra og med 1954-kullet til og med 1962-kullet benyttes det justeringstall både etter bokstav a og bokstav b, se § 24 a.

Alderspensjonen skal levealdersjusteres tidligst fra fylte 67 år. Dette gjelder også dersom det er utbetalt

alderspensjon fra et tidligere tidspunkt. Pensjonen divideres med justeringstallet som gjelder ved fylte 67 år.

Dersom medlemmet fratrer stillingen etter fylte 67 år, skal pensjonen divideres med justeringstallet på uttakstidspunktet. Det skal ikke benyttes et lavere justeringstall enn 1,000, slik at pensjonen ved full tjenestetid ikke blir høyere enn 66 prosent av pensjonsgrunnlaget. For årskullene fra og med 1954-kullet til og med 1962-kullet skal det likevel kunne benyttes et lavere justeringstall enn 1,000 for justeringstall etter første ledd bokstav a. Den nedre grensen for justeringstallet settes lik forholdstallet ved den laveste alder som gir et justeringstall etter første ledd bokstav b lik 1,000 for det aktuelle årskullet.

Når et medlem delvis fratrer stillingen, skal justeringstallet på dette tidspunktet legges til grunn for alderspensjonen for den fratradte stillingsdelen. Når medlemmet helt fratrer stillingen, skal justeringstallet på dette tidspunktet legges til grunn for alderspensjonen for den resterende stillingsdelen.

Departementet gir forskrift om anvendelsen av justeringstall.

§ 24 a skal lyde:

24 a. Dersom pensjonisten er født i årene fra 1954 til 1962, skal levealdersjusteringen gjennomføres slik:

- a) Det skal foretas en beregning etter § 24 med justeringstall fastsatt henholdsvis etter § 24 første ledd bokstav a og § 24 første ledd bokstav b.
- b) Personer som er født i 1954, får 9/10 av pensjonen levealdersjustert ved bruk av justeringstallet etter § 24 første ledd bokstav a og 1/10 etter § 24 første ledd bokstav b. Andelen beregnet etter § 24 første ledd bokstav a reduseres med 1/10 for hvert senere årskull, slik at personer født i 1962 får 1/10 av pensjonen levealdersjustert etter § 24 første ledd bokstav a og 9/10 levealdersjustert etter § 24 første ledd bokstav b.

Ny § 24 b skal lyde:

§ 24 b. Medlemmer som 1. januar 2011 hadde 15 år eller mindre igjen til fylte 67 år, skal ha et garantert pensjonsnivå etter reglene i paragrafen her.

Garantien gjelder tidligst fra fylte 67 år og skal anvendes på summen av

- a) alderspensjon etter loven her, samordnet med alderspensjon fra folketrygden etter lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser, og
- b) alderspensjon fra folketrygden.

Alderspensjon fra folketrygden som inngår i beregningen etter annet ledd bokstav b, fastsettes slik:

- a) Dersom pensjonene tas ut samtidig, anvendes alderspensjonen fra folketrygden.
- b) Dersom alderspensjonen fra folketrygden er tatt ut før pensjon etter loven her, benyttes det en alderspensjon fra folketrygden beregnet som om den var tatt ut på samme tidspunkt som tjenstepensjonen.

- c) For medlemmer som har fratrudd sin stilling med alderspensjon etter loven her før fylte 67 år, skal denne pensjonen anses å være tatt ut ved fylte 67 år ved anvendelse av bokstavene a og b.

For medlemmer som har 30 års tjenestetid eller mer, utgjør det garanterte pensjonsnivået 66 prosent av pensjonsgrunnlaget. For medlemmer som har mindre enn 30 års tjenestetid, jf. § 22 andre ledd bokstav b, utgjør det garanterte pensjonsnivået et forholdsmessig beløp.

Dersom summen av pensjoner etter annet ledd, jf. tredje ledd, er lavere enn det garanterte pensjonsnivået etter fjerde ledd, skal det utbetales et garantitillegg som svarer til differansen mellom summen av pensjoner og det garanterte nivået. Eventuelle forsørgingstillegg holdes utenfor ved beregningen av garantitillegget.

Bestemmelsene i paragrafen her gjelder tilsvarende for oppsatt alderspensjon, likevel slik at tjenestetiden etter fjerde ledd fastsettes etter bestemmelsene i § 23 første og annet ledd.

II

I lov 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. gjøres følgende endringer:

§ 7 nr. 2 tredje ledd skal lyde:

Oppsatt alderspensjon skal levealdersjusteres etter bestemmelsene i §§ 8 a og 8 b.

§ 8 nr. 1 tredje ledd skal lyde:

Alderspensjonen skal levealdersjusteres etter bestemmelsene i §§ 8 a og 8 b.

§ 8 a skal lyde:

Alderspensjonen skal levealdersjusteres, slik at den enkeltes pensjon justeres for endringer i befolkningens levealder. *Levealdersjusteringen gjennomføres ved hjelp av justeringstall, som fastsettes slik:*

- a) For årskull fra og med 1943-kullet til og med 1953-kullet tilsvarer justeringstallene de forholdstallene som fastsettes av Arbeids- og velferdsdirektoratet, jf. folketrygdloven §§ 19-6 og 19-7.
- b) For årskull fra og med 1963-kullet beregnes det justeringstall med utgangspunkt i delingstall fastsatt av Arbeids- og velferdsdirektoratet, jf. folketrygdloven §§ 20-12 og 20-13. Justeringstallene framkommer ved å dividere delingstallene med 13,42.
- c) For årskull fra og med 1954-kullet til og med 1962-kullet benyttes det justeringstall både etter bokstav a og bokstav b, se § 8 b.

Alderspensjonen skal levealdersjusteres tidligst fra fylte 67 år. Dette gjelder også dersom det er utbetalt alderspensjon fra et tidligere tidspunkt. Pensjonen divideres med justeringstallet som gjelder ved fylte 67 år.

Dersom medlemmet fratrer stillingen etter fylte 67 år, skal pensjonen divideres med justeringstallet på uttakstidspunktet. Det skal likevel ikke benyttes et lavere justeringstall enn 1,000, slik at pensjonen ved full tjenestetid ikke blir høyere enn 66 prosent av pensjonsgrunnlaget. For årskullene fra og med 1954-kullet til og med 1962-kullet skal det kunne benyttes et lavere justeringstall enn 1,000 for justeringstall etter første ledd bokstav a. Den nedre grensen for justeringstallet settes lik forholdstallet ved den laveste alder som gir et justeringstall etter første ledd bokstav b lik 1,000 for det aktuelle årskullet.

Når et medlem delvis fratrer stillingen, skal justeringstallet på dette tidspunktet legges til grunn for alderspensjonen for den fratrådte stillingsdelen. Når medlemmet helt fratrer stillingen, skal justeringstallet på dette tidspunktet legges til grunn for alderspensjonen for den resterende stillingsdelen.

Departementet gir forskrift om anvendelsen av justeringstall.

§ 8 b skal lyde:

Dersom pensjonisten er født i årene fra 1954 til 1962, skal levealdersjusteringen gjennomføres slik:

- a) Det skal foretas en beregning etter § 8 a med justeringstall fastsatt henholdsvis etter § 8 a første ledd bokstav a og § 8 a første ledd bokstav b.
- b) Personer som er født i 1954, får 9/10 av pensjonen levealdersjustert ved bruk av justeringstallet etter § 8 a første ledd bokstav a og 1/10 etter § 8 a første ledd bokstav b. Andelen beregnet etter § 8 a første ledd bokstav a reduseres med 1/10 for hvert senere årskull, slik at personer født i 1962 får 1/10 av pensjonen levealdersjustert etter § 8 a første ledd bokstav a og 9/10 levealdersjustert etter § 8 a første ledd bokstav b.

Ny § 8 c skal lyde:

Medlemmer som 1. januar 2011 hadde 15 år eller mindre igjen til fylte 67 år, skal ha et garantert pensjonsnivå etter reglene i paragrafen her.

Garantien gjelder tidligst fra fylte 67 år og anvendes på summen av

- a) alderspensjon etter loven her, samordnet med alderspensjon fra folketrygden etter lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser, og
- b) alderspensjon fra folketrygden.

Alderspensjon fra folketrygden som inngår i beregningen etter annet ledd bokstav b, fastsettes slik:

- a) Dersom pensjonene tas ut samtidig, anvendes alderspensjonen fra folketrygden.
- b) Dersom alderspensjonen fra folketrygden er tatt ut før pensjon etter loven her, benyttes det en alderspensjon fra folketrygden beregnet som om den var tatt ut på samme tidspunkt som tjenestepensjonen.
- c) For medlemmer som har fratrudd sin stilling med alderspensjon etter loven her før fylte 67 år, skal

denne pensjonen anses å være tatt ut ved fylte 67 år ved anvendelse av bokstavene a og b.

For medlemmer som har 30 års tjenestetid eller mer, utgjør det garanterte pensjonsnivået 66 prosent av pensjonsgrunnlaget. For medlemmer som har mindre enn 30 års tjenestetid, jf. § 8 nr. 1 andre ledd andre punktum, utgjør det garanterte pensjonsnivået et forholdsmessig beløp.

Dersom summen av pensjoner etter andre ledd, jf. tredje ledd, er lavere enn det garanterte pensjonsnivået etter fjerde ledd, skal det utbetales et garantitillegg som svarer til differansen mellom summen av pensjoner og det garanterte nivået. Eventuelle forsørgingstillegg holdes utenfor ved beregningen av garantitillegget.

Bestemmelsene i paragrafen her gjelder tilsvarende for oppsatt alderspensjon, likevel slik at tjenestetiden etter fjerde ledd fastsettes etter bestemmelsene i § 7 nr. 2 andre ledd.

III

I lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser gjøres følgende endringer:

§ 24 overskriften skal lyde:

§ 24 *Supplerende bestemmelser om samordning av tjenestepensjon og personskadetrygd med alderspensjon etter folketrygdloven kapittel 19*

Ny § 24 a skal lyde:

§ 24 a *Samordning av alderspensjon fra tjenestepensjonsordning med alderspensjon etter folketrygdloven kapittel 20*

1. Alderspensjon fra tjenestepensjonsordning samordnes med alderspensjon etter folketrygdloven kapittel 20 ved at det fastsettes en samordningsbeholdning som danner grunnlaget for beregning av samordningsfradraget. Det er pensjonsbeholdningen etter folketrygdloven § 20-4, garantipensjonsbeholdningen etter folketrygdloven § 20-11 og garanti for opptjente rettigheter etter folketrygdloven § 20-20 som danner grunnlag for samordningsbeholdningen.
2. Samordningen foretas tidligst fra måneden etter at pensjonisten fyller 67 år. Dersom tjenestepensjonen tas ut før eller ved fylte 67 år, og alderspensjon fra folketrygden tas ut ved fylte 67 år, tas det utgangspunkt i beholdningene etter folketrygdloven §§ 20-4, 20-11 og 20-20 ved fylte 67 år. Er det tatt ut hel eller delvis alderspensjon fra folketrygden før fylte 67 år, tas det utgangspunkt i beholdningene som pensjonisten ville hatt rett til dersom alderspensjonen var tatt ut ved fylte 67 år.

Dersom tjenestepensjonen tas ut etter fylte 67 år, og alderspensjon fra folketrygden tas ut fra samme tidspunkt, tas det utgangspunkt i behold-

ningene på uttakstidspunktet. Er det tatt ut hel eller delvis alderspensjon fra folketrygden på et tidligere tidspunkt, tas det utgangspunkt i beholdningene som pensjonisten ville hatt rett til dersom alderspensjonen var tatt ut samtidig med tjenstepensjonen.

Samordningsbeholdningen er 98 prosent av beholdningene etter første eller andre ledd.

3. Samordningsfradraget fastsettes ved å dividere samordningsbeholdningen med et delingstall fastsatt etter folketrygdloven § 20-13. Dersom tjenstepensjonen tas ut før eller ved fylte 67 år, legges delingstallet ved fylte 67 år til grunn. Dersom tjenstepensjonen tas ut etter fylte 67 år, benyttes delingstallet på uttakstidspunktet.
4. Tillegg til alderspensjon etter folketrygdloven § 20-18 femte ledd skal gå til fradrag i alderspensjon fra tjenstepensjonsordning.
5. Det gis et tillegg til tjenstepensjonen som tilsvarer 2,5 ganger folketrygdens grunnbeløp, dividert med delingstall fastsatt etter folketrygdloven § 20-13. Dersom tjenstepensjonen tas ut før eller ved fylte 67 år, legges delingstallet ved fylte 67 år til grunn. Dersom tjenstepensjonen tas ut etter fylte 67 år, benyttes delingstallet på uttakstidspunktet.
6. Samordningsfradraget etter nr. 3, fradrag etter nr. 4 og tillegg etter nr. 5 skal begrenses forholdsmessig hvis pensjonisten ikke har full tjenestetid i tjenstepensjonsordningen.
7. Er alderspensjonen fra folketrygden gradert, skal det ved beregningen etter nr. 2 og 3 legges til grunn en ugradert alderspensjon. Er tjenstepensjonen gradert, skal samordningsfradraget etter nr. 3, fradrag etter nr. 4 og tillegg etter nr. 5 settes ned forholdsmessig ut fra graden i tjenstepensjonen.
8. Samordningsfradraget etter nr. 3 skal reguleres etter folketrygdloven § 20-18 annet, fjerde og sjuende ledd. Tillegg i tjenstepensjonen etter nr. 5 skal reguleres på samme måte.
9. Når opptjeningen i folketrygden for årene til og med det året tjenstepensjonen ble tatt ut, senere legges til utbetalt alderspensjon fra folketrygden, skal det foretas en ny samordningsberegning fra samme tidspunkt som folketrygden omregnes, se folketrygdloven § 20-17.
10. Dersom pensjonisten har tatt ut hel tjenstepensjon ved fylte 67 år eller senere, skal opptjening i folketrygden for årene fra og med året etter det året tjenstepensjonen ble tatt ut, holdes utenfor samordningen.
11. Departementet kan gi forskrift om gjennomføringen av denne paragrafen, blant annet regler om beregningen av samordningsfradraget etter nr. 9.

Ny § 24 b skal lyde:

§ 24 b *Særskilte bestemmelser om samordningen for personer som får samordningsfradraget beregnet etter både § 24 og § 24 a*

Det beregnes samordningsfradrag både etter § 24 og § 24 a. Personer som er født i 1954, får 9/10 av samordningsfradraget etter § 24 og 1/10 etter § 24 a. Andelen beregnet etter § 24 a reduseres med 1/10 for hvert senere årskull, slik at personer født i 1962 får 1/10 av samordningsfradraget beregnet etter § 24 og 9/10 beregnet etter § 24 a.

Frdragene begrenses til en tilsvarende andel av tjenstepensjonen etter levealdersjustering.

§ 25 første ledd skal lyde:

Ytes det samtidig alderspensjon fra tjenstepensjonsordning og avtalefestet pensjon etter AFP-tilskottsloven kapittel 2, skal 15 prosent av den avtalefestede pensjonen for årskullene til og med 1962-kullet gå til fradrag i tjenstepensjonen fra og med måneden etter pensjonisten fyller 67 år. Det samme gjelder kompensasjonstillegg etter AFP-tilskottsloven kapittel 3.

§ 25 tredje ledd oppheves.

Någjeldende fjerde ledd blir nytt tredje ledd.

IV

I lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere gjøres følgende endringer:

§ 9 andre ledd skal lyde:

Alderspensjonen skal levealdersjusteres etter bestemmelsene i §§ 10 a og 10 b.

§ 10 fjerde ledd skal lyde:

Oppsatt alderspensjon skal levealdersjusteres etter bestemmelsene i §§ 10 a og 10 b.

§ 10 a skal lyde:

§ 10 a. *Alderspensjonen skal levealdersjusteres, slik at den enkeltes pensjon justeres for endringer i befolkningens levealder. Levealdersjusteringen gjennomføres ved hjelp av justeringstall, som fastsettes slik:*

- a) *For årskull fra og med 1943-kullet til og med 1953-kullet tilsvarer justeringstallene de forholdstallene som fastsettes av Arbeids- og velferdsdirektoratet, jf. folketrygdloven §§ 19-6 og 19-7.*
- b) *For årskull fra og med 1963-kullet beregnes det justeringstall med utgangspunkt i delingstall fastsatt av Arbeids- og velferdsdirektoratet, jf. folketrygdloven §§ 20-12 og 20-13. Justeringstallene framkommer ved å dividere delingstallene med 13,42.*
- c) *For årskull fra og med 1954-kullet til og med 1962-kullet benyttes det justeringstall både etter bokstav a og bokstav b, se § 10 b.*

Alderspensjonen skal levealdersjusteres tidligst fra fylte 67 år. Dette gjelder også dersom det er utbetalt alderspensjon fra et tidligere tidspunkt. Pensjonen divideres med justeringstallet som gjelder ved fylte 67 år.

Dersom medlemmet fratrer stillingen etter fylte 67 år, skal pensjonen divideres med justeringstallet på uttakstidspunktet. Det skal likevel ikke benyttes et lavere justeringstall enn 1,000, slik at pensjonen ved full tjenestetid ikke blir høyere enn 66 prosent av pensjonsgrunnlaget. For årskullene fra og med 1954-kullet til og med 1962-kullet skal det kunne benyttes et lavere justeringstall enn 1,000 for justeringstall etter første ledd bokstav a. Den nedre grensen for justeringstallet settes lik forholdstallet ved den laveste alder som gir et justeringstall etter første ledd bokstav b lik 1,000 for det aktuelle årskullet.

Når et medlem delvis fratrer stillingen, skal justeringstallet på dette tidspunktet legges til grunn for alderspensjonen for den fratrådte stillingsdelen. Når medlemmet helt fratrer stillingen, skal justeringstallet på dette tidspunktet legges til grunn for alderspensjonen for den resterende stillingsdelen.

Departementet gir forskrift om anvendelsen av justeringstall.

§ 10 b skal lyde:

Dersom pensjonisten er født i årene fra 1954 til 1962, skal levealdersjusteringen gjennomføres slik:

- a) Det skal foretas en beregning etter § 10 a med justeringstall fastsatt henholdsvis etter § 10 a første ledd bokstav a og § 10 a første ledd bokstav b.
- b) Personer som er født i 1954, får 9/10 av pensjonen levealdersjustert ved bruk av justeringstallet etter § 10 a første ledd bokstav a og 1/10 etter § 10 a første ledd bokstav b. Andelen beregnet etter § 10 a første ledd bokstav a reduseres med 1/10 for hvert senere årskull, slik at personer født i 1962 får 1/10 av pensjonen levealdersjustert etter § 10 a første ledd bokstav a og 9/10 levealdersjustert etter § 10 a første ledd bokstav b.

Ny § 10 c skal lyde:

Medlemmer som 1. januar 2011 hadde 15 år eller mindre igjen til fylte 67 år, skal ha et garantert pensjonsnivå etter reglene i paragrafen her.

Garantien gjelder tidligst fra fylte 67 år og anvendes på summen av

- a) alderspensjon etter loven her, samordnet med alderspensjon fra folketrygden etter lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser, og
- b) alderspensjon fra folketrygden.

Alderspensjon fra folketrygden som inngår i beregningen etter andre ledd bokstav b, fastsettes slik:

- a) Dersom pensjonene tas ut samtidig, anvendes alderspensjonen fra folketrygden.

- b) Dersom alderspensjonen fra folketrygden er tatt ut før pensjon etter loven her, benyttes det en alderspensjon fra folketrygden beregnet som om den var tatt ut på samme tidspunkt som tjenestepensjonen.

- c) For medlemmer som har fratrudd sin stilling med alderspensjon etter loven her før fylte 67 år, skal denne pensjonen anses å være tatt ut ved fylte 67 år ved anvendelse av bokstavene a og b.

For medlemmer som har 30 års tjenestetid eller mer, utgjør det garanterte pensjonsnivået 66 prosent av pensjonsgrunnlaget. For medlemmer som har mindre enn 30 års tjenestetid, jf. § 9 første ledd bokstav b, utgjør det garanterte pensjonsnivået et forholdsmessig beløp.

Dersom summen av pensjoner etter andre ledd, jf. tredje ledd, er lavere enn det garanterte pensjonsnivået etter fjerde ledd, skal det utbetales et garantitillegg som svarer til differansen mellom summen av pensjoner og det garanterte nivået. Eventuelle forsørgingstillegg holdes utenfor ved beregningen av garantitillegget.

Bestemmelsene i paragrafen her gjelder tilsvarende for oppsatt alderspensjon, likevel slik at tjenestetiden etter fjerde ledd fastsettes etter bestemmelsene i § 10 første og andre ledd.

V

I lov 6. mai 1966 om pensjonsordning for Stortingets ombudsmann for forvaltningen gjøres følgende endringer:

§ 2 fjerde og femte ledd skal lyde:

Alderspensjon levealdersjusteres etter lov om Statens pensjonskasse §§ 24 og 24 a, likevel slik at pensjonen ved uttak etter 67 år ikke blir høyere enn pensjonsnivået etter § 2 andre ledd.

Medlem kan ha krav på et garantert pensjonsnivå etter reglene i lov om Statens pensjonskasse § 24 b, likevel slik at for ombudsmenn som har fire års tjenestetid, utgjør det garanterte pensjonsnivået 44 prosent av pensjonsgrunnlaget. For hvert tjenesteår utover 4, til og med 8 tjenesteår, økes nevnte proSENTSATS med 3,5.

VI

I lov 21. mai 1982 nr. 25 om tillegg til lov 28. juli 1949 om Statens pensjonskasse skal § 3 andre og tredje ledd lyde:

Alderspensjonen levealdersjusteres etter lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse §§ 24 og 24 a, likevel slik at pensjonen ved uttak etter 67 år og ved full tjenestetid ikke blir høyere enn 57 prosent av pensjonsgrunnlaget.

Et medlem kan ha krav på et garantert pensjonsnivå etter reglene i lov om Statens pensjonskasse § 24 b, likevel slik at det garanterte pensjonsnivået for medlemmer med full tjenestetid er 57 prosent av pensjonsgrunnlaget.

VII

I lov 21. august 1998 nr. 65 om pensjonsordning for ballettdansere, sangsolister og korsangere ved Den Norske Opera & Ballett skal § 4 tredje ledd lyde:

Et medlem kan ha krav på et garantert pensjonsnivå etter reglene i lov om Statens pensjonskasse § 24 b, likevel slik at kravet til full tjenestetid fastsettes etter første og andre ledd i bestemmelsen her.

VIII

I lov 16. desember 2011 nr. 60 om pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer gjøres følgende endringer:

§ 3-6 andre ledd første punktum skal lyde:

Reglene om levealdersjustering og garantert pensjonsnivå i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse §§ 24, 24 a og 24 b gjelder tilsvarende fra fylte 67 år.

§ 4-6 andre ledd første punktum skal lyde:

Reglene om levealdersjustering og garantert pensjonsnivå i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse §§ 24, 24 a og 24 b gjelder tilsvarende fra fylte 67 år.

IX

Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tiden Kongen bestemmer. De enkelte bestemmelsene kan settes i kraft til ulik tid.

B.

Stortinget ber regjeringen legge til rette for en helhetlig presentasjon/gjennomgang av fremtidig levealdersjustering og samordning for personer med tjenstepensjon fra offentlig sektor i forbindelse med fremleggelsen av nødvendige lovendringer som følge av avtalen om ny tjenstepensjon for ansatte i offentlig sektor.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 29. mai 2018

Erlend Wiborg

leder

Heidi Nordby Lunde

ordfører

VEDLEGG

Brev fra Arbeids- og sosialdepartementet v/statsråd Anniken Hauglie til arbeids- og sosialkomiteen, datert 23. mai 2018

Svar på spørsmål i forbindelse med Stortingets behandling av Prop. 61 L (2017–2018)

Jeg viser til henvendelse 14. mai hvor Arbeiderpartiets stortingsgruppe, Arbeids- og sosialfraksjonen, har enkelte spørsmål vedrørende Prop. 61 L (2017–2018) og hvor det bes ber om departementets bistand.

Flere null-pensjonister i de offentlige tjenestepensjonsordningene med nye regler:

Dere viser til at de ansattes organisasjoner og pensjonistorganisasjonene, men også andre, har påpekt at forslaget til nye regler for levealdersjustering og samordning vil kunne gi flere tilfeller der personer med opptjening i en offentlig tjenestepensjonsordning ikke får utbetalt tjenestepensjon etter samordning, såkalte null-pensjonister.

Med det forslaget som ble sendt på høring ville antallet null-pensjonister økt sammenlignet med dagens regler. Dette skyldes ikke primært levealdersjusteringen eller begrensingen i brutto tjenestepensjon. Grunnen til at forslaget som ble sendt på høring ville innebære et økt omfang av null-pensjonister er omleggingen av alderspensjonen fra folketrygden, som innebærer økt kompensasjonsgrad for lave inntekter, kombinert med at det ikke videreføres noen deltidsfordel i nye samordningsregler.

I januar og februar var det forhandlinger mellom partene i offentlig sektor om pensjonssystemet for offentlig ansatte. 3. mars ble det oppnådd enighet om en ny tjenestepensjonsordning for offentlig ansatte. Nye samordningsregler var også en del av forhandlingene, og avtalen inneholder også enkelte justeringer i regelverket for årskullene 1954–1962. Gjennom forhandlingene ble det enighet om en justering i reglene som sikrer at alle med opptjening vil få utbetalt tjenestepensjon. Dette skjer ved at det foreslåtte samordningsfrie kronebeløpet på 2,5 G gjøres om til et netto tillegg etter samordning. Dette sikrer at det ikke blir noen null-pensjonister med nye samordningsregler.

Kostnadene ved å legge høringsinstansenes forslag til grunn:

Dere spør om kostnadene ved å legge enkelte av høringsinstansenes forslag til grunn når det gjelder levealdersjustering av bruttopensjonen og levealdersjustering av samordningsfradraget.

- Kostnadene ved å innføre et justeringstall der delingstallet divideres med 14,20 i stedet for 13,42: Det følger av avtalen som regjeringen Stoltenberg II

inngikk med partene i 2009 at offentlig tjenestepensjon skal levealdersjusteres på samme måte som folketrygden. For årskull født fra og med 1954 blir folketrygden, helt eller delvis, levealdersjustert med delingstall. For at levealdersjusteringen av bruttopensjonen skal ha samme effekt som levealdersjusteringen av folketrygden innebærer dette at justeringstallet beregnes ved at delingstallet divideres med 13,42. Å beregne justeringstallet ved at delingstallet divideres med 14,20 innebærer i praksis at den gradvise skjermingen for effekten av levealdersjusteringen som ligger i forholdstallene videreføres for offentlig ansatte, også for den delen av pensjonen som skal samordnes med ny alderspensjon fra folketrygden. Dette ville gitt offentlig ansatte en svakere levealdersjustering enn det som gjelder for ansatte i privat sektor. Videre ville dette ha ført til en betydelig økning i kostnadene til offentlig tjenestepensjon, sammenlignet med forslaget i proposisjonen.

Kostnadene ville vært moderate for de første årskullene. For det første pga. at størstedelen av pensjonen blir beregnet etter dagens regler, men også fordi personer født i 1958 eller tidligere har en individuell garanti som langt på vei uansett kompenserer for størstedelen av levealdersjusteringen. For årskull født etter 1958 vil kostnadene derimot være betydelige. Det vil påløpe kostnader for alle som innen 2020 har opptjening i offentlig tjenestepensjon og som er født fra og med 1954. Kostnadene vil øke gradvis fra 1954-kullet til 1962-kullet for så å fases gradvis ut over en 50-årsperiode. Statens pensjonskasse (SPK) har anslått at kostnadene ville økt med om lag 18 prosent for 1962-kullet. Forslaget vil innebære en kostnadsøkning på om lag 2 milliarder kroner isolert for 1962-kullet i SPK. Kostnadene vil trolig være av samme størrelsesorden i for den øvrige delen av offentlig sektor.

- Kostnadene ved å tillate et justeringstall på under 1,000:

I proposisjonen foreslås det at brutto tjenestepensjon skal levealdersjusteres med to sett av justeringstall. Tjenestepensjon som skal samordnes med *gammel alderspensjon* fra folketrygden skal levealdersjusteres med justeringstall som er avledet av folketrygdens *forholdstall*. Tjenestepensjon som skal samordnes med *ny alderspensjon* fra folketrygden skal levealdersjusteres med justeringstall som er avledet av folketrygdens *delingstall*.

Ifølge dagens regler kan også offentlig ansatte kompensere for levealdersjustering ved å stå lenger i jobb, men bruttopensjonen øker bare fram til hele virkningen av levealdersjusteringen er kompensert for. Dette gjennomføres ved en nedre grense på justeringstallene på 1,000.

Med forslagene i høringsnotatet ville nedre grense på justeringstall avledet av forholdstall blitt nådd tidligere enn nedre grense på justeringstall avledet av delingstall. Gjennom forhandlingene med partene kom vi fram til en enighet som gjør det lettere å kompensere for effekten av levealdersjusteringen og som gir bedre uttelling for de som står lenge i jobb for årskullene 1954–1962. Dette skjer ved å tillate at forholdstallet kan reduseres under 1,000 inntil gulvet på delingstallet er nådd. Dette ble anslått å koste om lag 200 millioner kroner i SPK.

Etter justeringene i forslagene i tråd med avtalen 3. mars er det kun justeringstall avledet av delingstall som har en nedre grense på 1,000. Kostnadene ved tillate at også slike justeringstall kan under 1,000 er betydelig lavere enn å beregne justeringstallet med 14,20 i stedet for 13,42. Dette skyldes primært at det trolig vil omfatte relativt få. For at justeringstall avledet fra delingstall skal bli lavere enn 1,000 for offentlig ansatte født i 1954, må de stå i jobb etter 69 år og 2 måneder, og tilsvarende til etter 70 år og 4 måneder for offentlig ansatte født i 1962. Det er relativt få offentlig ansatte som i dag jobber etter 69 år.

De som står i jobb etter at justeringstall avledet av delingstall er under 1,000, har fullt ut kompensert for effekten av levealdersjusteringen. Disse får en samlet pensjon som er høyere enn det de ville fått uten pensjonsreformen.

- Å beholde begrensningen, men innføre en tilsvarende begrensning i det samlede samordningsfradraget:

Departementet har ikke beregnet kostnadene ved dette forslaget. Gjennom forhandlingene med partene ble det prioritert å gi bedre uttelling for de som står lenge i jobb ved å tillate at forholdstallet kan reduseres under 1,000 inntil gulvet på delingstallet er nådd.

I brevet står det at regjeringen foreslår at dagens samordning erstattes av to nye elementer – et samordningsfritt kronebeløp på 2,5 G som trekkes fra før samordning og en samordningsfri andel på 2 pst. av folketrygden. Dette var forslaget som ble sendt på høring, men er ikke forslaget i proposisjonen. Som nevnt over ble det enighet om enkelte justeringer i samordningsreglene som en del av avtalen om ny offentlig tjenstepensjon, blant annet for å unngå null-pensjonister. I proposisjonen foreslås det at 2 pst. av folketrygden skjermes fra samord-

ning og at det ytes et nettobeløp, etter samordning, på 2,5 G (dividert på folketrygdens delingstall).

Innsparingseffekter og fordeling med forslaget til nye samordningsregler:

Forslaget i proposisjonen innebærer høyere gjennomsnittlig kompensasjonsgrad enn forslaget i høringsnotatet, men det er riktig at kompensasjonsnivået blir noe lavere enn det som følger av dagens regler.

- Innsparingen samlet sett av nye samordningsregler sammenlignet med å beholde de gamle samordningsreglene

Innføringen av nye samordningsregler vil samlet sett gi en akkumulert innsparing for de offentlige pensjonsordningene på et titalls milliarder kroner, ettersom de skal virke for et stort antall medlemmer og over en lang periode.

Å beholde dagens samordningsregler er imidlertid ikke noe alternativ. Dagens samordningsregler knytter seg til hvor mye av grunnpensjonen og tilleggspensjonen som skal gå til fradrag. Når ny folketrygd ikke lenger består av grunnpensjon og tilleggspensjon, men av garantipensjon og inntektspensjonsbeholdning, må samordningsfradraget beregnes med utgangspunkt i dette. Dersom nye samordningsregler ble dimensjonert slik at gjennomsnittlig samlet pensjon, før levealdersjustering, ble om lag som i dag ville dette likevel gitt en innsparing for de offentlige pensjonsordningene sammenlignet med dagens regler. Dette kommer av at ny folketrygd i gjennomsnitt er gunstigere enn gammel folketrygd. Ettersom dagens offentlige tjenstepensjon er en bruttoordning vil et uendret ambisjonsnivå for samlet pensjon innebære reduserte utgifter for offentlig tjenstepensjon. Et uendret utgiftsnivå for de offentlige pensjonsordningene ville gitt høyere samlet pensjon og høyere utgifter totalt sett.

- Hva måtte prosentandelen og kronebeløpet i forslaget vært for at samordningen skulle vært på samme nivå som i dag?

Det er stor forskjell mellom ulike deler av offentlig sektor i hvordan nye samordningsregler slår ut sammenlignet med dagens samordningsregler. Departementet har belyst dette ved at det er foretatt beregninger i SPK og Kommunal landspensjonskasse (KLP). De parameterkombinasjonene som ville gitt uendret gjennomsnittlig kompensasjonsgrad i KLP ville ført til en klar utgiftsvekst i SPK, særlig for statsansatte.

Gjennomsnittlig kompensasjonsgrad i fellesordningen for kommuner og bedrifter, som er et klart største risikofelleskapet i KLP, er beregnet til 75,9 pst. med dagens regler og 70,9 pst. med nye samord-

ningsregler (før levealdersjustering). For at nye samordningsregler skal gi om lag samme gjennomsnittlige kompensasjonsgrad som dagens samordningsregler, måtte enten kronebeløpet økt fra 2,5 G til om lag 6 G eller prosentandelen økt fra 2 til om lag 9 prosent. Dette ville gitt store grupper en klart høyere kompensasjonsgrad enn det som følger av dagens regler. En hovedårsak til de høyere kompensasjonsgradene i KLP er dagens deltidsfordel som gir de som har jobbet deltid høyere tjenestepensjon enn de som har jobbet fulltid med samme pensjonsgrunnlag. Store grupper med deltid har derfor svært høye kompensasjonsgrader med dagens regelverk. Om vi kun ser på de som har jobbet fulltid, er gjennomsnittlig kompensasjonsgrad i KLP med dagens regler 72,0 pst. og 70,5 pst. med forslaget til nye samordningsregler.

Gjennomsnittlig kompensasjonsgrad for SPK er 71,0 pst. med dagens regler og 70,0 pst. med forslaget til nye samordningsregler (før levealdersjustering). For at nye samordningsregler skal gi om lag samme gjennomsnittlige kompensasjonsgrad som dagens samordningsregler for SPK måtte enten kronebeløpet økt fra 2,5 G til om lag 3,2 G eller prosentandelen økt fra 2 til 4 pst.

- Den omfordelende effekten etter sivil status og pensjonsgrunnlag

Sammenlignet med grunnpensjonsfordelen i dagens regelverk vil kronebeløpet på 2,5 G isolert sett gi noe lavere beløp for enslige og noe høyere beløp for gifte.

I gammel alderspensjon fra folketrygden er grunnpensjonen høyere for enslige enn for gifte. I dagens samordningsregler er imidlertid fradraget for grunnpensjonen uavhengig av sivilstand og grunnpensjonsfordelen har derfor vært høyere for enslige enn for gifte.

Ny alderspensjon i folketrygden påvirkes i liten grad av sivilstand. Det er bare hvis man mottar garantipensjon at enslige får en høyere alderspen-

sjon enn gifte. Flertallet av offentlig ansatte vil få beregnet folketrygden kun basert på inntekstpensjonsbeholdningen, som er sivilstandsuaavhengig. For å gjenskape effekten av sivilstand i dagens samordningsregler måtte man derfor sette fradraget for enslige lavere enn for gifte. Departementet har ikke vurdert å innføre en slik regel og det er ikke foretatt beregninger av fordeling av samlet pensjon etter sivilstand.

Nye samordningsregler gir, som dagens samordningsregler, avtagende kompensasjonsgrad etter pensjonsgrunnlag. Men nye samordningsregler gir en noe jevnere fordeling etter pensjonsgrunnlag enn dagens regler. Dette betyr at grupper med lavt pensjonsgrunnlag, som får svært høye kompensasjonsgrader etter dagens regelverk, får noe lavere kompensasjonsgrad enn etter dagens regelverk. For personer med pensjonsgrunnlag fra om lag 6 G, vil nye samordningsregler gi om lag samme kompensasjonsgrad som dagens samordningsregler.

- Er det mulig å fortsatt opprettholde en form for fiktivfordel i nye samordningsregler?

Departementet har registrert at flere av høringsinstansene har etterlyst en form for fiktivfordel i nye samordningsregler, uten at noen har kommet opp med noe forslag til hvordan dette kan utformes på en hensiktsmessig måte. Grunnen til at departementet ikke har noe forslag til en videreført fiktivfordel er at vi ikke har sett noen løsning som ikke samtidig har uheldige utslag. Dagens fiktivfordel er knyttet til forholdet mellom sluttlønnen i offentlig tjenestepensjon og besteårsregelen i gammel folketrygd. Ny folketrygd har alleårsopptjening og enkelte inntektsår har liten betydning for samlet pensjon. Vi kan ikke se hvordan forholdet mellom sluttlønnen og alleårsopptjeningen i folketrygden kan gi opphav til særfordeler, utover det som følger av lovforslaget, som ikke samtidig gir andre urime- lige utslag.